

Відділ освіти
Зміївської міської ради

Досвід роботи на тему:

**«Формування у дошкільників основ
патріотичного виховання через
ознайомлення з культурою,
традиціями та звичаями свого
народу»**

Панової Тетяни Олексіївни
вихователя

Комунальний заклад «Першотравневий заклад дошкільної
освіти

(ясла-садок)»

Чугуївського району
Харківської області

Зміст

Вступ.....	3
1. ОПИС ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ	
2.1. Формування основ національно-патріотичного виховання дошкільнят.....	5
2. Система роботи з дітьми дошкільного віку щодо формування у них основ патріотичного виховання через ознайомлення з культурою, традиціями та звичаями свого народу.....	8
Висновки.....	15
Список використаної літератури.....	17
Додатки.....	18
Додаток 1: Житло та побут давніх українців (фото слайдів)	
Додаток 2: Українські рушники (фото слайдів)	
Додаток 3: Дидактичні, сюжетно-рольові та народні ігри патріотичного спрямування	
Додаток 4: Вірші та легенди про українську вишиванку і вишиті рушники	
Додаток 5: Дітям про символіку українського народу	
Додаток 6: Робота з дітьми	
Додаток 7: Робота з батьками	
Додаток 8: Фотоматеріали	

Вступ

*«Той, хто забув колыску,
з якої піднявся, щоб піти по землі,
хто байдужий до матері,
що вигодувала та виховала його,
не здатен пережити високі
патріотичні почуття»*

В.О.Сухомлинський

В наш час Україна перебуває на шляху великих змін, коли головною метою країни постає формування єдиної нації. Любов до своєї Батьківщини – одна з найважливіших рис всебічно розвиненої особистості. Відповідно, одним із завдань дошкільної освіти є створення умов, за яких діти дізнаватимуться більше про свій рідний край, відчуватимуть гордість за нього, підтримуватимуть взаємозв'язок між поколіннями, прагнутимуть до розвитку своєї Батьківщини.

Плекання національної свідомості й самосвідомості, прищеплення моральних ідеалів та ціннісних орієнтирів починається з раннього дитинства, з перших років життя дитини. Суверенній Україні потрібні громадяни, які мають глибоко усвідомлену життєву позицію, налаштовані патріотично й водночас толерантно, з повагою ставляться до інших людей, їхніх національних культур, держав.

Актуальність національно-патріотичного виховання дошкільнят у сучасному українському суспільстві великою мірою зумовлюється необхідність державотворчих процесів на засадах гуманізму, демократії, соціальної справедливості.

На превеликий жаль значна частина сучасних сімей далека від традицій національної родини з її сімейними традиціями, нормами поведінки і співжиття з її народною етикою, мораллю, правосвідомістю. Тому вважаю важливу роль у своїй роботі приділяти ознайомленню з культурою, традиціями та звичаями свого народу, народознавству, що допомагає

відкрити дітям традиції наших пращурів і практично забуті ремесла, красу рідної землі, творчість талановитих земляків, а також плекати духовність дошкільнят, навчати критично оцінювати вчинки — свої та інших людей, спонукати до засвоєння мудрості, накопиченої предками.

Народні сімейні традиції, перекази, легенди, гордість за свою країну, за своїх батьків і дідів є невід'ємною частиною формування національної свідомості людини, патріотичних почуттів, менталітету всього суспільства.

2.ОПИС ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ

2.1. Формування основ національно-патріотичного виховання дошкільнят.

В національній доктрині розвитку освіти України як стратегічні визначаються завдання виховання в особистості любові до Батьківщини, усвідомлення нею свого громадянського обов'язку на основі національних і загальнолюдських духовних цінностей, утвердження якостей громадянина – патріота України як світоглядного чинника. Головна функція патріотичних почуттів полягає у позитивному ставленні до свого народу, Батьківщини. Як зазначає В. Вугрич, суб'єктом патріотизму є людина як суспільна істота, а об'єктом – народ, Батьківщина.

Сучасні умови життя в Україні висувають якісно нові завдання у сфері виховання дітей. Виховання громадян України носить національний характер, базується на національних традиціях українського народу, є ідейною силою національної свідомості, засобом збереження національної ідентичності. Сучасна модель виховання враховує особливості сьогодення, оскільки цього вимагають соціально-економічне становище країни, моральний і духовний стан українського народу, подальший розвиток культури, науки.

Відродження національного виховання вимагає оновлення педагогічного мислення, повернення до втрачених джерел, до спадщини українських педагогів ХХ століття, які відстоювали педагогічні засади наших предків. Дошкільний вік – найбільш сприятливий для формування громадянських рис особистості.

Любов до Батьківщини, усвідомлення себе частиною великої української родини, перші кроки розуміння сутності добра, справедливості та краси закладається в кожне маленьке сердечко у найбільш сприятливий для цього період – період дошкільного дитинства.

В зв'язку з цим мені здається великого значення набуває визначення мети, завдань, змісту та засобів патріотичного виховання дітей дошкільного віку.

Я як вихователь, повинна:

- знайомити з культурою, традиціями та звичаями свого народу
- виховувати любов до рідного краю (причетності до рідного дому, сім'ї, дитячого садка, міста);
- формувати духовно-моральні взаємини;
- формувати любов до культурного спадку свого народу;
- виховувати любов, повагу до своїх національних особливостей;
- почуття власної гідності як представників свого народу;
- толерантне ставлення до представників інших національностей, до ровесників, батьків, сусідів, інших людей.

Педагогічний аспект спрямовую на те, щоб діти розумом і серцем засвоїли народну мораль, певні норми поведінки, етику й естетику побуту, культуру, традиції та звичаї свого народу. В групі оформила осередок наповнений державними та народними символами, оберегами, ляльками в національному одязі, дитячими музичними інструментами, зразками декоративного мистецтва. Розповідаю дітям що народні традиції, звичаї та обряди, об'єднують минуле і майбутнє народу. На мою думку, традиції є основою національного виховання, головним механізмом формування якостей особистості. Саме через традиції, обряди, культуру нашого народу вихователь як найкраще може впливати на дітей, на їх національну свідомість та громадську зрілість. Такому впливу на дітей сприяють різноманітні свята та розваги. Тому я організовую та проводжу в своїй групі такі свята та розваги, як «свято Великодня», «Різдвяні свята», «Івана Купала», «Масляна».

Під час проведення українських народних ігор, діти одержують чудові виховні моменти. Граючись діти вивчають лічилки, заклички, скоромовки,

оволодівають першими елементами грамотності, також проводимо з дітьми театралізовані розваги та свята з використанням народних ігор. Яскраві костюми, різноманітні персонажі додають емоційного забарвлення та сприяють кращому запам'ятовуванню матеріалу. Діти з захватом грають в такі ігри як «Подояночка», «Ходить гарбуз по городу», «Мак», «Коза». Використовуючи ці ігри, я намагаюся не тільки прищепити любов до народного фольклору, але й запалити бажання та цікавість до традицій та обрядів нашого народу, його культурно-історичної спадщини.

Діти люблять не тільки слухати, а й інсценувати казки. В групі був проведений тематичний «Тиждень української казки», протягом цього тижня діти за допомогою різних видів театралізованої діяльності та ІКТ згадували вже знайомі українські казки та знайомилися з новими. Так, мною був показаний настільний театр «Рукавичка», діти прослухали аудіозаписи казок «Колобок», «Лисичка та журавель», «Колосок», «Солом'яний бичок».

Невід'ємною частиною моєї роботи є систематична співпраця з батьками вихованців. Родина – природний осередок найглибших людських почуттів: тут народжується і поглиблюється любов до матері й батька, бабусі і дідуся, роду і народу. Разом з батьками ми створюємо умови для вирішення завдань патріотичного виховання, для формування у дітей почуттів і ставлень що складають зрештою патріотизм, приязнь, вірність та усвідомлення того, що ти українець, ти потрібен.

2. Система роботи з дітьми дошкільного віку щодо формування у них основ патріотичного виховання через ознайомлення з культурою, традиціями та звичаями свого народу

Патріотизм як основа сучасного виховання дітей включає в себе формування національної свідомості та самосвідомості, тобто виховання любові до рідної землі, до свого народу, готовності до праці в ім'я України, освоєння національних цінностей (мови, території, культури), відчуття своєї причетності до розбудови національної державності, формування почуття гідності й гордості за свою Батьківщину. Саме плекання національної свідомості й самосвідомості, прищеплення моральних ідеалів та ціннісних орієнтирів починається з раннього дитинства, з перших років життя дитини.

Маючи достатній досвід педагогічної практики, в міру можливостей, я взяла за мету створення цілісної системи всебічного розвитку особистості майбутнього громадянина – патріота України шляхом ознайомлення дітей з культурою, традиціями та звичаями нашого народу, а також формування у них почуття причетності до історії та майбутнього свого краю, пробудження і виховання патріотичних почуттів.

Враховуючи індивідуальні особливості дітей, рівень правосвідомості, духовності та моральності кожного, керуючись Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні (20.02.2021 р.) (нова редакція) Парціальною програмою національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку «Україна моя Батьківщина» (2017 р.), освітньою програмою для дітей від 2 до 7 років «Дитина» (нова редакція). Зважаючи та аналізуючи освітню роботу з дітьми за навчальний рік, враховуючи їхні досягнення я поставила такі завдання:

1. знайомство з культурою, традиціями та звичаями свого народу
2. забезпечення умов для самореалізації особистості відповідно до здібностей, суспільних та власних інтересів;
3. виховання любові до рідного краю, рідного дому, сім'ї;
4. формування національної свідомості і почуття власної гідності як представників свого народу;
5. формування мовної культури, оволодіння і вживання української мови;
6. виховання любові до культурного спадку свого народу;

7. загальнолюдської моралі: правди, справедливості, милосердя, доброти;
8. виховання толерантного ставлення до представників інших національностей.

Готуючись до реалізації поставлених завдань, та проробивши нормативні документи: Лист МОН України від 16.08.2019 р. №1/9-523 “Про національно-патріотичне виховання в закладах освіти”

Державна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання до 2025 р. КМУ 30.06.2020 р.

Указ президента України від 18.05.2019 р. №286/2019 “Про стратегію національно-патріотичного виховання”.

Закон України «Про дошкільну освіту», Державну національну програму «Освіта. Україна XXI століття», Конвенцію ООН про права дитини, Концепцію виховання дітей та молоді в національній системі освіти, Концепцію громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності, відповідну літературу, зокрема навчальний посібник з народознавства В.І. Цимбалюк, В.В. Жайворонок «Світлиця», етнографічний нарис О.Воропай «Звичаї нашого народу», методичні рекомендації К.І. Стрьок та О.М. Кириченко «Розвиток українського мовлення у дошкільників», В.Т.Скуратівського «Дідух: Свята українського народу» та інші навчальні посібники.

Сформувала систему роботи з патріотичного виховання дошкільників на засадах принципів українського народознавства:

Обов'язковою передумовою стала необхідність створення відповідної матеріальної та навчальної бази (добір та розробка ігор, конспектів занять, наочності, обладнання тощо). З цією метою для роботи з дітьми було створено відповідне розвивальне середовище групи:

- оформлено український куточок національної та народної символіки, де розміщено герб та прапор України, українські рушники, сорочки-вишиванки, український посуд та іграшки;
- оформлено добірку віршів про Україну, Київ, рідну природу, Батьківщину;
- зібрано бібліотечку українського фольклору: народні прикмети, прислів'я, легенди, загадки, заклички, колисанки, народні ігри тощо;
- підібрано фонотеку українських пісень;
- підібрано та розроблено дидактичні ігри на закріплення знань про рідний край та його природу;
- підібрано ілюстрації, плакати, карту України.

З першого дня в дошкільному навчальному закладі я починаю ознайомлювати малят з національними духовними цінностями, формуючи в них насамперед такі морально-етичні засади:

- почуття власної гідності;
- почуття колективізму (вміння виконувати доручення, бажання допомогти слабшому);
- прагнення уникати конфліктних ситуацій;
- повагу до старших;
- любов до рідних (піклування про їхнє здоров'я, прагнення підтримати їх).

Ознайомленню з національною культурою та створенню відповідної атмосфери сприяє організоване в дошкільному навчальному закладі етносередовище:

в групових кімнатах оформлені українські куточки, в яких ознайомлюємо дітей з культурою, літературою, традиціями українського народу, проводимо фольклорні посиденьки разом з батьками (відповідно до народного календаря).

Елементи ознайомлення з національною культурою поступово впроваджуємо в усі види занять, у повсякденне життя групи. А завершують цю роботу свята, що є результатом співтворчості дітей і дорослих у царині народного словесно-поетичного, музичного, танцювального, драматичного мистецтва. Тому щорічно в нашому садочку проводяться веселі ярмарки, свята й розваги народознавчої тематики.

Всю роботу планую в трьох напрямках:

- робота вихователя;
- робота з дітьми;

- робота з сім'єю.

Система роботи в дошкільному навчальному закладі з патріотичного виховання

Втілення в життя поставлених завдань я почала з бажання повернути дітям те, чого не вистачало нам багато років: солов'їну, квітучу, багату, мелодійну, виразну українську мову. Рідна мова – найяскравіший вияв національного буття народу, його головна духовна скарбниця. Вона є могутнім природним засобом об'єднання людей. Через мову народ передає з покоління в покоління свою мудрість і славу, традиції і культуру. Оволодіваючи рідною мовою, дитина пізнає свій народ, його характер, культуру, історію та думки.

Використовуючи диференційований підхід, я почала розвивати інтерес у дітей до української мови і культури за допомогою усної народної творчості – невичерпного джерела виховання дитини. Скарбниця усної народної творчості надзвичайно багата. Є в ній і казка і легенда, загадка і лічилка, приказки й прислів'я, скоромовки, чистомовки, колісанки, забавлянки. Вона відображає життя народу його історію, мову, народну мудрість. Через народну творчість дошкільник дістає перші уявлення про культуру та побут свого народу.

Прислів'я та приказки приваблюють дітей яскравою грою слів, барвистістю мови, ритмікою. Часто їх використовують у спілкуванні з дітьми: під час сніданку, обіду, коли дитина виконує трудові доручення неохоче або відмовляється від роботи. Також на прогулянці в різних ситуаціях поповнюють знання і словник дітей прислів'ями і приказками: під час спостережень в природі, праці на ділянці дошкільного закладу, на городі.

Також в своїй роботі часто використовують загадки, які мають багато спільного з прислів'ями та приказками. Тематика загадок різноманітна: про рослинний, тваринний світ, пори року, працю, господарювання, побут і інше. Саме за допомогою загадок збагачується словник дітей. А успішному відгадуванню загадок в давні часі надавалося дуже велике значення: воно було мірилом мудрості і розуму.

Паралельно з проведенням роботи щодо формування патріотичної свідомості, почуття любові до України, пошани до видатних вітчизняних діячів, готовності до виконання громадянських обов'язків мною були визначені принципи патріотичного виховання:

Принципи патріотичного виховання

Суверенній Україні потрібні громадяни, які мають глибоко усвідомлену життєву позицію, налаштовані патріотично й водночас толерантно, з повагою ставляться до інших людей, їхніх національних

культур, держав. Виховати таку генерацію українців можливо лише за умови поєднання сучасної системи виховання і української етнопедагогіки. Тому вважаю, що перед нами, сучасними вихователями, що виконують соціальне замовлення батьків, стоїть завдання активно впроваджувати в освітній процес з дітьми основи патріотичного виховання, які базуються на витоках українського народознавства.

Неможливо говорити про виховання любові до Батьківщини без повідомлення дітям певних знань про неї. Важливим напрямом патріотичного виховання є вивчення культури, побуту, звичаїв рідного народу. Дошкільників ознайомлюю з культурними і матеріальними цінностями родини і народу, пояснюючи зв'язок людини з минулими і майбутніми поколіннями, виховуючи розуміння сенсу життя, інтерес до родинних і народних традицій.

Усе розмаїття народної творчості поправу вважається високохудожнім скарбом культури і мистецтва нашого народу, чия невичерпна талановитість, високе естетичне чуття й гострий розум продовжують примножувати і збагачувати духовну спадщину, що накопичувалась віками. До цієї спадщини відносяться й народні традиції і обряди, які обов'язково пов'язані з якимись народними святами, що проводяться і переходять з покоління в покоління протягом сторіччя, і цим викликають почуття гордості за наших предків, духовного єднання між поколіннями, що являється основою нашої цивілізації. Адже відомо, що той народ є цивілізований, який над усе поважає своїх предків і тісно пов'язаний з їх віковими традиціями, шанує їх. Тому вирішила за основу виховання у дітей почуття патріотизму, національної гордості за Україну взяти вікові національні традиції, які безпосередньо пов'язані з духовним єднанням людини з природою, побутом.

Наша українська державна символіка має особливе значення для виховання патріотизму сучасної молоді. Тому на заняттях знайомлю дітей з державними символами (Гербом, прапором, Гімном). Паралельно з цим даю знання дітям про народні символи та національну символіку, що розвивалися й усталювалися упродовж століть (український віночок, рушник, вишиванка, верба, калина, барвінок та інше).

Також знайомимо дітей з правами та обов'язками, зі змістом статей Декларації прав людини, Конвенції про права дитини, допомагаю в ігровій формі запам'ятовувати основні поняття, доводячи дітям, що в основі прав людини лежать головні потреби всіх людей.

Як на заняттях, так і в повсякденному житті знайомлю дітей з народним мистецтвом, з побутом нашого народу. Найбільш поширеним

мистецтвом в Україні є вишиванка. Кожна жінка вкладає в неї частину своєї душі. Зараз часто ми можемо бачити в оселях вишитий рушник чи сорочку, тому це допомагає малцям побачити типовість мотиву і своєрідність орнаменту візерунка на рушнику, його зв'язок з природою, з побутом і життям українського народу.

Неоціненна роль в ознайомленні дітей з творами національно-прикладного мистецтва належить народній іграшці та національному посуду. На заняттях та поза ними використовую національну іграшку як зацікавлюючий (сюрпризний) момент, так і основний об'єкт розгляду, що допомагає дітям збагачувати словник новими назвами та розвиває їх активну мову. Різноманітність іграшок викликає почуття гордості за народних талановитих майстрів, які творять на Україні.

Під час ознайомлення дітей із зразками народної творчості звертаю їхню увагу на розмаїття форм, композицій, на поєднання кольорів, найбільш характерних для українських розписів на кераміках, що не тільки сприяє прилученню дітей до народної національної спадщини, а й допомагає введенню в словник дитини нових слів (куманець, барило, глечик, макітра, таріль), які від діда – прадіда були в українській хаті.

Спрямованість патріотичного виховання на загальний особистісний розвиток дитини, його неперервність у педагогічному процесі, багатоманітність напрямів і методів вимагає високої професійної та моральної культури вихователя, гуманістичної спрямованості його педагогічної діяльності, вміння розуміти дитину і діяти спільно з нею. Результатом такої роботи може стати високий рівень моральної вихованості дітей — здатність до патріотичного переконання, усвідомлена потреба в ньому.

Висновки

В даний час в нашому ЗДО велику увагу приділено формуванню основ патріотичного виховання у дітей дошкільного віку. Адже формування ставлення до країни, де живе маленька людина починається з дитинства. Старовинна мудрість нагадує нам: «Людина, яка не знає свого минулого, той не знає нічого».

Без знань своїх коренів, традиції свого народу не можна виховати повноцінної людини, що любить своїх батьків, свій дім та з повагою ставиться до інших народів. Це складне почуття виникає ще в дитинстві, коли закладаються основи ціннісного ставлення до навколишнього світу.

Отже залучення дітей дошкільного віку до витоків, традицій, звичаїв, культури свого народу дають можливість їм краще орієнтуватися в навколишній дійсності, про що свідчать дослідження, моніторинги, відгуки батьків та вчителів початкових класів.

Проведена мною робота дає відмінні результати які виявлені під час дослідження в старшій групі «Сонечко» та подані на рис.1.

Рис.1.

Діти почали з більшою повагою ставитися до традицій, культури та звичаїв свого народу.

У дошкільнят сформувалося почуття до родини, рідного краю, гордості за свій народ. Діти набули стійких моральних звичок, збагатили

словниковий запас словами щоденного вжитку, намагаються своєчасно використовувати у спілкуванні прислів'я, приказки, скоромовки, загадки і інші твори народного фольклору. Під час самостійних ігор драматизують уривки знайомих українських казок, віршів, пісень, охоче грають у народні ігри.

Діти усвідомили розподіл народних свят за порами року, народних традицій і обрядів, використовують їх фрагменти в самостійній ігровій діяльності, з задоволенням переодягаються в український одяг, охоче виконують аплікації, малюнки, оздоблюючи національний посуд, одяг, інші предмети побуту. Із задоволенням малюють природу рідного краю, вулиці рідного села. Більшість сімей вихованців ведуть історію свого родоводу за допомогою родинної квітки і родовідного дерева.

Системний підхід у роботі сприяв формуванню пізнавальних здібностей та інтересів дітей, що забезпечує наступність між дошкільним закладом та школою у розв'язанні питань з патріотичного виховання.

А найголовніше наше досягнення – діти сформувалися духовно, тобто у них виникає не лише потреба пізнавати, а й жити для інших. Сподіваюся, що вони виростуть справжніми патріотами, які любитимуть Україну, пишатимуться нею.

Досягти таких результатів допомогла мені й спільна робота з батьками. Механізми реалізації роботи з батьками відбувались через різні форми роботи: збори, засідання батьківського комітету, консультації, бесіди, виставки, свята, розваги, дозвілля. Були проведені й нетрадиційні форми роботи з батьками: «Українські вечорниці», дні відкритих дверей, виставки-конкурси спільних робіт дітей та батьків. Цікаво проходять різні родинні заходи, присвячені українському народознавству, вечори розваг, святкові ранки.

На мій погляд, люди повинні з раннього дитинства розуміти, що вони знаходяться в потоці історії, що вчинки кожної людини залишають свій слід, віддзеркалюються в історії і будуть оцінюватися наступними поколіннями, впливати на їх долю.

Список використаної літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; — К.: Видавництво, 2012. – 26 с.
2. Богуш А.М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі: Підруч. для ВНЗ / А. Богуш, Н. Гавриш. – К., Слово 2008. – С. 40-48.
3. Вакуленко М.І., Гураш Л.В. Українська мозаїка. – Тернопіль, 2013. – 511с.
4. Володарська М.О. Світ прав дитини. Уроки громадянської освіти. - Харків, 2005. – 65с.
5. Газіна І.О. Формування в дошкільників першооснов національної самосвідомості (психолого-педагогічні особливості) // Педагогіка. – 2005. – №1. – С. 8-10.
6. Духовні витоки українських свят та обрядів. Вікторини / упорядник Н.В.Лемешенко – Запоріжжя, 2006 – 92с.
7. «Дитина» програма виховання і навчання дітей від двох до семи років (3 видання доопрацьоване). А.М. Богуш, дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, А.К. Мельник, завідувач дошкільного навчального закладу №672 м. Київ. Київ – 2012 р.
8. Кисельова О. Ми маленькі українці // Дитячий садок – 2007. - №20. – С. 36-37.
9. Лохвицька Л., Макаренко С. Правову культуру – старшим дошкільнятам // Дошкільне виховання – 2006. - №6.
10. Лохвицька Л., Макаренко С. Діти народжуються для щастя // Палітра педагога – 2006. - №2.
11. Народні перлини для маленької дитини / Упор. О.Яловська.- Тернопіль: Мандрівець, 2013. - 373 с.
12. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» // Білан О.І., Л.М. Возна, О.Л. Максименко та ін . – Тернопіль: Мандрівець, 2013.- 264с.
13. Садовнича В.В. Велика книга маленьких українців. – Харків, 2014. –127с.
14. Строк К.І., Кириченко О.М. «Розвиток українського мовлення у дошкільників»- Київ, 19. – 176 с.
15. Тоцька Т. Рід, родина, Україна. – Київ, 2011. – 94с.
16. Якименко Тетяна. Як народжується любов до Батьківщини // Дошкільне виховання – 2014. - №11.

ДОДАТКИ

Житло та побут давніх українців

Своя хата — своя правда, своя стріха — своя втіха.

Народна мудрість

Хата — житловий простір людини, місце родинних обрядів, символ добробуту. Цей домашній простір у слов'янських народів умовно поділяється по діагоналі на дві частини: лівий бік (куток із піччю) — жіноча половина помешкання, а правий (куток із Покуття) — чоловіча. Покуть повернутий найчастіше на схід.

Найархаїчнішим елементом у сучасних сільських хатах досі залишається лежанка. Піч також зберігає давнє священне значення для господаря. Тому її найчастіше розмальовували чудовими візерунками. Вважалося, що ворожа сила, задивившись на цей розпис, забуває про своє лихе діло. Житло людей, родинне вогнище (піч) завжди були священними — це цілий безмежний Всесвіт, де живуть батьки й діди, народжуються діти й онуки. У прадавні віки, коли не було церкви, сім'я молилася біля родинного вівтаря, яким була піч. У ній палало багаття, їй приносилися жертви: зерно з нового врожаю, перший кусень тіста перед випіканням хліба, ритуальні напої тощо. За давніми віруваннями, за піччю живе Домовик — добрий дух сім'ї. Якщо до нього ставляться добре, він допомагає всій родині, приносить щастя, а якщо ображають — шкодить.

Стіл також має магічну силу, символізує достаток родини. Його першим заносять до нової хати, на нього кладуть хліб-сіль, ставлять ритуальні страви. На стіл гріх сідати чи класти шапку. Назва стіл походить від стародавнього звичаю стелити рушник або обрус (пізніше — скатертину), щоб на них класти їжу. Звичай застеляти стіл притаманний українцям з давніх-давен. Незастелений стіл — символ бідності або скупості господарів. Обід чи бенкет за одним столом об'єднував людей і встановлював добрі стосунки. Тому їжа за одним столом із ворогом вважається приниженням людської гідності.

Скриня — традиційний для України вид меблів, у якій зберігали одяг, коштовні речі, прикраси, полотно. Вона належала жінці. Дівчині на виданні батьки купували скриню, яку вона разом із матір'ю поступово наповнювала різними речами, необхідними для майбутнього подружнього життя: вишиваними рушниками, хустками, сорочками, стрічками. Скриня була частиною дівочого посагу: чим більша й красивіша скриня, тим багатша

наречена. Дівчина, залишаючи батьківський дім, вивозила свою скриню до хати чоловіка, де користувалася нею все життя. Скриня передавалася у спадок тільки після смерті її власниці.

Для спання в Україні здавна використовувалися дерев'яні ліжка, лави, полики. Піл, або полик, — це дерев'яний настил, який встановлюють від печі або лежанки до протилежної стіни. Вдень він служить місцем для різних побутових речей та домашніх робіт, а вночі на ньому сплять.

Мисник — це дерев'яна полиця для зберігання посуду. Іноді він має форму шафи, що підвішувалася на стінку. Були також кутові мисники, які розміщувались у кутку кімнати. У побут українців дуже рано увійшли різні меблі: стільці, ослони, комоди, шафи, ліжка. Багато назв меблів та побутових пристроїв для ткання, теслярства тощо в українську мову прийшли із Західної Європи.

Стародавня назва хати сягає тисячолітніх глибин, можливо, навіть дольдовикового періоду. Агатангел Кримський висловив гіпотезу про поширення цього слова з півдня (Мала Азія) на північ і захід; Володимир Чивиліхін припускає, що слово "хата" було в скіфів. У хаті втілювався весь життєвий простір і світоглядний космос українця. Як увесь світ поділяється на три частини: земну, підземну і небесну сфери, так і хата відображає ці сфери буття: стеля — небесний духовний світ (сволок із сакральними знаками, божниця у кутку); стіни, вікна, двері — символи земного сучасного реального життя й спілкування з іншими людьми; нижній ярус — підло/а, низ спини з підпиччям і лавами, поріг уявлялися як межа земного й підземного світів. Недаремно кажуть: "Моя хата небом крита, землею підбита, вітром загороджена". Оздоблення хати як зовні, так і всередині мало не тільки естетичне значення, але й виконувало певні інформативні та магичні функції. Наприклад, обведення побіленої хати кольоровою фарбою внизу має ті ж властивості, що й замкнене коло — оберігати від злих духів та різних напастей всю родину.

Розмальовані квітами вікна повідомляють, що в хаті є дівка на виданні. Цікавий звичай зберігся на Лемківщині, де на вхідних дверях малюють своєрідне Дерево роду (квіт): гілочки з листками барвінку означали жінок та дівчат, які були в родині, гілочки із зірками — чоловіків та парубків. Коли народжувалася дитина, домальовували нову гілочку, а коли хтось помирав — хрестик.

Кожне річне свято вимагало своїх особливих атрибутів, прикрас, елементів інтер'єру. Так, на Різдво на покуть виставляли Дідуха з жита, пшениці або вівса. На стіл під скатертину клали соломку, часник, а під стіл — леміш від плуга. На стелю підвішували різні прикраси у вигляді птахів, їжаків чи

"павучків", виготовлених із паперу, глини, яєць, колосків. На столі обов'язково лежав обрядовий хліб — калачі. На думку багатьох дослідників, Дідух символізує чоловіче начало, а солома, покладена під скатертину, - жіноче. На Покутті ця солома називається "Баба". Отже, за своїм значенням символіка Різдвяного інтер'єру сягає найдавніших глибинних звичаїв нашого хліборобського народу, які, вірогідно, успадковані ще від доби Трипілля.

Перед Великоднем хата обновлялася, милася, підмазувалася, білилася. Це своєрідне очищення після зимового періоду мало значення весняного оновлення життя. Особливою прикметою Великодніх свят були насамперед писанки та крашанки, складені на застеленому святковому столі, де стояв також кошик з освяченими великодніми короваями. Стіни прикрашалися новими рушниками та штучними квітами.

На Зелені свята (Русалії, Трійцю) та на Купайла хата прикрашалася живими зелями, овочами, квітами, своєрідними рослинними оберегами у вигляді віночків, букетиків, які освячувалися і протягом року використовувалися для лікування, обкурювання, магічних дій.

Перед святом Свічки (1 вересня), коли піч "іменинниця", її обов'язково білять, наносять новий розпис, прикрашають квітами, бо в цей день справляють "весілля комина".

Зміни в інтер'єрі житла також зумовлювалися і сезонними роботами, наприклад, восени вносили ткацький верстат, який влітку виносили на горище або в комору, бо жінка займалася городом, полем та іншими справами. Отже, кожної пори року хатнє господарство мало свій вигляд, свою символіку і образну динаміку.

СЮЖЕТНО-РОЛЬОВІ ІГРИ ПАТРІОТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Сюжетно-рольова гра — один із найскладніших та найцікавіших видів ігрової діяльності дошкільників. Сюжетно-рольові ігри патріотичного спрямування проводяться за тією самою методикою, що й звичайні, лише пізнавальні та виховні акценти робляться на доборі матеріалів, мети гри тощо.

ЕКСКУРСІЯ ДО МУЗЕЮ НАРОДНОЇ ІГРАШКИ

Мета: виховувати бережливе ставлення до іграшок, патріотичні почуття на основі розширення знань про українську народну іграшку; вправляти дітей у виконанні взятої на себе ролі; активізувати та закріпити знання дітей про народну іграшку; учити дітей називати іграшки та описувати, як ними можна гратися.

Матеріал: оформлена виставка народної іграшки.

Попередня робота: ознайомлення дітей з різними видами народної української іграшки, складання коротких описових розповідей, підготовка 2–3 екскурсоводів.

ХІД ГРИ

Вихователь запрошує дітей на екскурсію до музею народної іграшки. Обговорює з дітьми, хто такий екскурсовод, що таке музей, що діти знають про народні іграшки.

Екскурсію може почати вихователь, продовжити — хтось із підготовлених дітей, а далі — за бажанням.

Умова для екскурсовода: розповідати треба гучно, цікаво, не боятися.

У ГОСТІ ДО БАБУСИ ОРИСИ

Мета: виховувати бережливе ставлення до іграшок, патріотичні почуття на основі розширення знань про культуру та побут українського народу; вправляти дітей у виконанні взятої на себе ролі; активізувати та закріпити знання дітей про народні традиції, народний побут; учити дітей називати іграшки та описувати, як ними можна гратися.

Матеріал: група оформлена в українському народному стилі; український посуд.

Попередня робота: ознайомлення дітей з народними традиціями приготування їжі, народним побутом.

ХІД ГРИ

Вихователь запрошує дітей на гостину до бабусі Орисі. Діти вирушають у подорож на автобусі (обирають водія, кондуктора).

У бабусі роздивляються в хаті, називають предмети вжитку та їх призначення. Потім дівчатка з бабусею ліплять вареники, а хлопчики ліплять із глини коників. Далі проводиться спільне частування варениками. Діти повертаються додому.

ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ПАТРІОТИЧНОГО ЗМІСТУ

Дидактична гра — один із поширених методів ігрового навчання дітей. Проте дидактичні ігри патріотичного спрямування мають більше виховного значення, ніж звичайні ігри.

Запропоновані дидактичні ігри можна починати проводити з дітьми молодшого дошкільного віку, дещо спростивши зміст. Майстерність вихователя та чітко продумана методика проведення дидактичних ігор патріотичного змісту забезпечать не тільки виховний, а й пізнавальний, освітній ефект; сприятимуть залученню дошкільнят до витоків національної культури та духовності, зроблять освітній процес насиченим та яскравим.

ПРОФЕСІЇ БАТЬКІВ

Мета: виховувати патріотичні почуття на основі знайомства дітей із користю, яку приносять результати праці їхніх батьків рідному місту, країні; закріпити в дітей знання про професії дорослих, про користь, яку приносить їхня праця, гордість за своїх близьких; розвивати пам'ять, мислення зв'язне мовлення.

Обладнання: картки із зображеннями різних професій (бажано, щоб серед них були професії батьків дітей).

Попередня робота: провести бесіду, під час якої нагадати дітям про різні професії дорослих, про їхню користь, про те, що вони приносять людям, країні.

ХІД ГРИ

Вихователь по черзі показує картинки, або кожна дитина обирає картинку за бажанням. Дитина розповідає про зображену професію, про користь, яку приносять люди цієї професії країні.

ВИЗНАЧНІ ПАМ'ЯТКИ МІСТА

Мета: формувати патріотичний світогляд на основі активізації знань про визначні пам'ятка рідного міста, країни; закріпити в дітей знання про рідну країну, місто (село), які вони отримали під час бесід із вихователем; розвивати пам'ять, мислення зв'язне мовлення.

Обладнання: картки із зображеннями пам'ятників, площ, визначних місць як рідного міста (села), так і інших міст нашої країни.

Попередня робота: провести бесіду за кожною карткою; вихователь розповідає, що на ній зображено, чому це місце стало відомим, у якому місті воно розташоване.

ХІД ГРИ

Вихователь показує картку дітям, а вони називають, що на ній зображено. Дитина може також пояснити чим відома та де розташована ця пам'ятка. Інші діти можуть допомагати.

СИМВОЛИ НАШОЇ КРАЇНИ

Мета: закріпити в дітей знання про державні символи України; проводити патріотичне виховання через бесіду про державні символи країни; розвивати пам'ять, мислення.

Обладнання: розрізані на 5–6 частин картки із зображенням герба, прапора (для ускладнення дати 2–3 зайві частини).

Попередня робота: провести бесіду (тематичне заняття) для знайомства дітей із державними символами країни (прапор, герб).

ХІД ГРИ

Запропонувати дітям зібрати необхідне зображення. Гра може проходити у вигляді змагання, як в індивідуальній формі, та і за підгрупами. Команди або окремі діти не лише збирають відповідне зображення, а й розповідають про походження державних символів.

ЗАГАДКОВІ СИЛУЕТИ

Мета: проводити патріотичне виховання через активізацію знань про визначні місця рідного краю; розвивати творчу уяву, пам'ять, мислення; закріпити знання дітей про визначні місця свого міста, країни.

Обладнання: картки із зображеннями пам'ятників, площ, визначних місць як рідного міста (села), так і інших міст нашої країни у вигляді затемненого силуетів.

ХІД ГРИ

Діти за запропонованими силуетами вгадують, що зображено на картці. Цю гру можна проводити як з усією групою, так і у вигляді командного змагання.

ДОБРЕ ЧИ ПОГАНО

Мета: формулювати патріотичні почуття на основі бесіди про моральні якості українців, уявлення дітей про добрі й погані вчинки; спонукати дітей до складання характеристики та вираження власного ставлення до вчинків; виховувати моральні почуття, доброзичливість.

Обладнання: сюжетні картинки, на яких зображені добрі й погані людські вчинки.

ХІД ГРИ

Вихователь починає гру з бесіди про те, що українці — доброзичливий та чесний народ, вони захищають слабких і поважають літніх людей. Потім кожна пара дітей отримує по дві сюжетні картинки з зображенням добрих і поганих учинків. Діти обговорюють сюжети, потім по черзі показують картинки всім, розповідають, що на них намальовано, і дають власну оцінку вчинкам (добрі вони чи погані, чи вчинить так справжній українець).

ГЕРБ МІСТА

Мета: закріпити уявлення дітей про герб рідного міста, вміння виділяти герб рідного міста серед інших; сприяти формуванню патріотичного світогляду на основі знайомства з гербом рідного міста; розвивати пам'ять, увагу, мислення.

Обладнання: зображення герба рідного міста й гербів інших міст, контурний шаблон герба, «мозаїка» герба міста в різноманітних варіантах.

ХІД ГРИ

Дітям пропонується розглянути герб міста та визначити, чим він відрізняється від гербів інших міст нашої країни.

Варіанти гри

1. Діти за контурним шаблоном за допомогою зразка збирають із мозаїки герб міста.
2. Діти збирають герб без допомоги зразка, з пам'яті.
3. Дітям пропонують зібрати герб міста з окремих деталей за допомогою шаблонів-накладок.
4. Дітям пропонують зібрати герби інших міст.

Якщо в містечка чи селища немає свого герба, можна використовувати герб столиці або обласного чи районного центру. Те саме стосується й інших ігор, у яких ідеться про пам'ятні місця чи символів міста.

ПТАХИ НАШОЇ КРАЇНИ

Мета: закріпити уявлення дітей про птахів, які мешкають на території нашої країни; виховувати патріотичні почуття на основі активізації знань про тварин рідної країни; розвивати пам'ять, увагу, мислення.

Обладнання: картки (світлини) із зображенням птахів, які мешкають на території України, та екзотичних птахів.

ХІД ГРИ

Вихователь демонструє дітям картки із зображенням птахів, просить назвати їх та визначити, чи живе цей птах на території нашої країни.

За аналогією проводить ігри «Тварини нашої країни», «Рослини нашої країни».

ЗАЧАРОВАНЕ МІСТО

Мета: закріпити уявлення дітей про архітектуру сучасних будівель та споруд; познайомити з архітектурними особливостями міста; формувати патріотичний світогляд на основі активізації інтересу до рідного міста.

Обладнання: альбом з контурними зображеннями будівель та інших споруд сучасного міста; світлини з зображенням тих самих будівель та споруд.

Попередня робота: перед початком гри вихователь проводить з дітьми міні-бесіду.

- Як називається наша країна?
- Як називається місто, в якому ви живете?
- Які вулиці, площі міста ви знаєте?
- Як називається вулиця, на якій ти живеш?
- Які пам'ятники є в нашому місті?
- Яких відомих людей, що прославили наше місто, ви знаєте?
- Звідки ви це знаєте? Хто вам про це розповів?
- Що ще цікавого ви хотіли б дізнатися про наше місто?

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям розглянути альбом із контурами будівель, потім — світлини тих самих споруд та зіставити контури зі світлинами. Контурні зображення — це «зачароване» місто, зіставляючи їх зі світлинами, діти його «розчакловують».

Під час ігрових дій із «відновлення зачарованого міста» вихователь проводить віртуальну міні-екскурсію за цими будівлями (за можливістю з опорою на особисті знання та досвід дітей).

КВІТИ У ВІНОЧКУ

Мета: учити дітей упізнавати й називати квіти українського віночка (барвінок, чорнобривці, волошка, ромашка); розвивати мовлення, пам'ять, увагу; виховувати інтерес до національних символів, формувати патріотичний світогляд на основі активізації знань про особливості українських квітів-оберегів.

Обладнання: український віночок (2–3 варіанти квітів), квіти до віночків; 2–3 квітки, яких немає у віночках.

Попередня робота: знайомство з віночком як народним символом, оберегом; із квітами, які в нього влітають.

ХІД ГРИ

Варіант 1. Вихователь пропонує дітям розглянути український віночок, назвати квіти, які вони пам'ятають. Вихователь показує квітку, а діти називають її. Далі вихователь називає кілька квіток неправильно, а діти повинні помітити помилку та виправити її.

Варіант 2. Вихователь пропонує назвати квіти віночка, потім розглянути квіти, які є на дошці, і та знайти квітку, яку не влітають у віночок.

ПОДОРОЖ МІСТОМ

Мета: закріпити знання дітей про рідне місто, його визначні пам'ятки; розвивати

пам'ять, увагу, зв'язне мовлення; виховувати патріотичні почуття через активізацію позитивного ставлення дітей до рідного міста.

Обладнання: світлини (картинки) з краєвидами рідного міста.

ХІД ГРИ

Вихователь показує дітям світлини визначних місць і пропонує назвати їх; згадати, з ким діти були там, чи сподобалась їм ця пам'ятка.

МОЯ СІМ'Я

Мета: учити дітей називати членів своєї сім'ї, їхні обов'язки в родині; виховувати

любов та повагу до своєї сім'ї як основу формування патріотичного світогляду дитини.

Обладнання: ілюстрації з зображенням різних видів обов'язків дорослих і дітей у сім'ї (мама готує, тато пилює, дитина складає іграшки тощо).

ХІД ГРИ

Вихователь просить дітей назвати членів своєї родини і розповісти, хто чим займається, у кого які обов'язки в сім'ї.

Примітка. Гру бажано проводити за підгрупами або індивідуально. Якщо дитина зазнає труднощів, вихователь пропонує ілюстрації як основу для відповідей. Наприкінці гри вихователь підводить дітей до висновку: сім'я — це близькі та рідні люди, як люблять, поважають одне одного та допомагають одне одному.

УПІЗНАЙ КАЗКУ

Мета: продовжувати вчити дітей збирати розрізні картинки з кількох частин (залежно від віку дітей) в одну цілу; вправляти в роботі парами (для дітей старшого дошкільного віку); розвивати зорову пам'ять, увагу, комунікабельність; закріплювати знання про народні українські казки; виховувати патріотичні почуття на основі активізації інтересу дитини до народних українських казок, казкових героїв.

Обладнання: розрізані картинки до казок.

ХІД ГРИ

Вихователь роздає кожній парі дітей розрізані картинки. Завдання: зібрати казку, назвати її та коротко розповісти про неї; назвати, який герой подобається найбільше.

ОДЯГ ДЛЯ ЛЯЛЬОК

Мета: продовжувати вчити дітей називати український національний одяг (сорочка-вишиванка, спідниця, чоботи, вінок, шаровари тощо); розвивати пам'ять, мовлення; виховувати патріотичні почуття на основі бесіди про національний український одяг.

Обладнання: ляльки в українському одязі (хлопчик і дівчинка).

ХІД ГРИ

Вихователь звертає увагу дітей на незвичний одяг ляльок, які прийшли до них у гості. Пропонує пограти в гру: одна дитина називає одяг, а інші, якщо правильно, плескають у долоні, якщо ні — тупотять ногами.

ЗАГАДКИ ПРО МІСТО

Мета: продовжувати знайомити дітей із рідним містом, його визначними пам'ятками, історією; розвивати пам'ять, мовлення; виховувати патріотичні почуття на основі бесіди про рідне місто.

Обладнання: загадки про визначні місця рідного міста (обласного центру, столиці); картинки (світлина) — відгадки.

ХІД ГРИ

Вихователь загадує загадки про визначні місця, пам'ятки міста. Коли діти їх відгадують, виставляє картинки-відгадки.

МІСТА Й МІСТЕЧКА МОЄЇ ОБЛАСТІ

Мета: сприяти закріпленню знань про міста області; розвивати пам'ять, мовлення; формувати патріотичний світогляд на основі виховання почуття гордості за рідне місто, містечко.

Обладнання: мапа області з позначеними великими містами, містечками, картки з їхніми назвами.

ХІД ГРИ

Вихователь знайомить дітей з мапою області, питає, які міста й містечка області знають діти. Потім називає міста, діти знаходять їх на мапі та викладають таблички з назвами.

Під час повторного проведення гри (через деякий час) діти можуть уже самі називати міста й показувати їх на мапі.

ДЕ РОЗТАШОВАНИЙ ПАМ'ЯТНИК?

Мета: продовжувати знайомити дітей із пам'ятниками міста; учити орієнтуватись у рідному місті; закріпити знання, отримані в бесідах із вихователем; розвивати пам'ять, мовлення; виховувати патріотичні почуття на основі активізації знань дітей про відомі пам'ятники рідного міста, містечка.

Обладнання: картки (світлини) із зображенням пам'ятників.

ХІД ГРИ

Вихователь демонструє дітям зображення пам'ятників, просить розповісти, де встановлений кожен пам'ятник, кого (що) символізує.

ВІДОМІ ЛЮДИ НАШОГО МІСТА

Мета: знайомити дітей із відомими людьми рідного міста (країни); закріпити знання, отримані в бесідах із вихователем; розвивати пам'ять, мовлення; формувати патріотичні почуття на основі бесіди про відомих людей рідного міста; виховувати гордість за своє місто.

Обладнання: портрети (світлини) відомих містян, співвітчизників.

ХІД ГРИ

Вихователь показує портрети, пропонує дітям назвати того, хто зображений на портреті; розповісти, чим ця людина відома.

ПРОДОВЖ ПРИСЛІВ'Я

Мета: продовжувати знайомити дітей з усною народною творчістю (прислів'ями); розвивати пам'ять, мовленнєві здібності; виховувати патріотичні почуття через активізацію інтересу до народної мудрості, української культури.

ХІД ГРИ

Вихователь починає прислів'я, діти їх продовжують. Значення 2–3-х прислів'їв можна обговорити.

Пташка красна пір'ям, ... (а людина — справами).

Яка пшениця, ... (така й паляниця).

Книга вчить, ... (як на світі жить).

Навчай інших — ... (і сам навчишся).

Хто хоче збирати — ... (мусить добре засівати).

Як посієш, ... (так і пожнеш).

Хліб усьому... (голова).

Вік живи — ... (вік учись).

У доброго хазяїна й соломинка ... (не пропаде).

НАВАРЮ Я БОРЩИКУ

Мета: продовжувати вчити дітей називати український посуд (горщик, миска, ложка), вибирати потрібні овочі для української страви — борщу; розвивати логічне мислення, увагу; виховувати доброзичливе ставлення до української кухні; здійснювати патріотичне виховання через бесіду про особливості української кухні.

Обладнання: посуд (горщик, ложка, миска, макітра, глечик), муляжі різних овочів.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям зварити для ляльок смачну українську страву — борщ. Діти називають посуд, необхідний для приготування борщу (обирають серед представлених зразків українського посуду). Потім, працюючи в групах, обирають овочі, необхідні для приготування борщу, та складають їх у горщик.

КОМОРА КРАЇНИ

Мета: продовжувати знайомити дітей із різноманітністю природних багатств нашої країни; учити бережно та економно витратити їх; виховувати патріотичні почуття; розвивати уявлення дошкільнят про природні ресурси країни, їх видобуток та призначення; проводити патріотичне виховання на основі активізації знань про природні багатства нашої країни.

Обладнання: мапа України з позначками природних ресурсів.

ХІД ГРИ

Діти з допомогою вихователя вивчають «комору» країни та визначають шляхи її збагачення. Обговорюють, чому треба економити природні багатства країни, як можна їх економити.

ЗБЕРИ ВІЗЕРУНОК

Мета: продовжувати знайомити дітей з народними ремеслами; формувати інтерес до народних традицій; учити впізнавати та розрізняти різноманітні ремесла; виховувати патріотичні почуття на основі активізації цікавості до народних ремесел, почуття гордості за країну.

Обладнання: розрізані картинки з зображенням виробів народних ремесел.

ХІД ГРИ

Вихователь пропонує дітям згадати, які народні ремесла є на Україні. Потім роздає розрізані картинки (кількість частин та складність поділу залежить від віку дітей). Діти мають скласти картинку з фрагментів та розповісти ремесло, виріб якого на ній зображений.

МІСТО, В ЯКОМУ Я ЖИВУ

Мета: розкрити красу рідного міста, показати його соціальну значущість у розвитку країни; розповісти дітям, яку продукцію виробляють підприємства міста, на яких працюють родичі та знайомі дітей; закріпити знання дітей про об'єкти культурного значення, пам'ятки, визначні місця; виховувати патріотичні почуття на основі бесіди про підприємства міста, їхню продукцію, їхнє значення для держави.

Обладнання: картинки (світлини) з зображенням підприємств міста, культурних пам'яток, визначних місць.

ХІД ГРИ

Діти разом з вихователем обговорюють картинки з зображенням підприємств міста; визначають, яку продукцію випускають ці підприємства міста, для кого ця продукція корисна; що було б, якби це підприємство не працювало, тощо. Після цього діти за картинками розповідають про визначні місця.

Український рушник

Вишитий рушник в Україні посідає особливе місце. Рушники — це символ України, відбиття культурної пам'яті народу, в їх узорах збереглися прадавні магичні знаки, образи «дерева життя», символіка червоного кольору. З літописів відомо, що під час весняних заклиналих обрядів дерева обвішувались «убрусами». Вишиті на них орнаментальні символи відповідали заклинанній символіці родючості. Рушник у давнину відіграв важливу роль, на ньому вишивалися священні язичницькі зображення. Це були «язичницькі іконостаси», сповнені глибокої архаїки.

Впродовж віків рушникам надавалося важливе образно-символічне значення.

Рушник — у свідомості українського народу наділявся широким спектром знакових властивостей і саме тому він являє собою значне непересічне явище духовної культури, будучи етнічним культурним символом України.

Рушники є неодмінними атрибутами народного побуту, весільної обрядовості, вони застосовуються як традиційна окраса житла. Важливі події в житті народу ніколи не обходилися без рушників. Мабуть у всьому декоративному мистецтві немає іншої такої речі, яка концентрувала б у собі стільки різноманітних символічних значень. У вишивці рушників знайшли відображення орнаменти, пов'язані з образами добра, краси, захисту від усього злого на землі. Орнаменти вишивки рушників — це народна пам'ять про життєдайні сили землі та сонця.

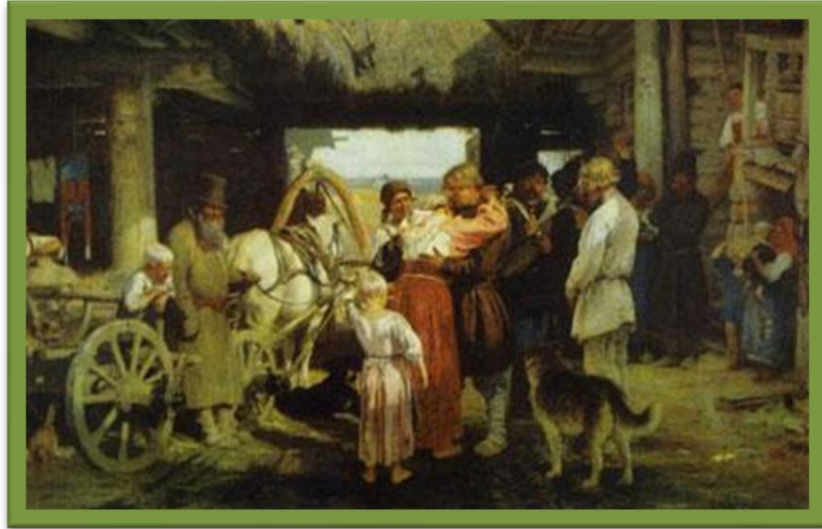

Не випадково Леся Українка, вперше відвідавши в Каневі могилу Великого Кобзаря — Тараса Шевченка, поклала йому на могилу власноруч вишитий рушник.

Рушник супроводжував селянина протягом усього життя — і в радості, і в горі. Він завжди був символом гостинності — на ньому підносили дорогим гостям хліб-сіль. Хліб завжди мав глибоку образну символіку. Коли в Євангелії від Івана читаємо: «Я — хліб життя. Хто приходить до мене — не голодуватиме; хто в мене вірує — не матиме спраги ніколи» (Євангелія від Івана, 6:34), то маємо складне символічне значення й самої речі і слова, що її означає.

Очевидно, символіка хліба як Бога потребувала шанобливого ставлення до нього й вимагала, щоб він ніколи не лежав на «голому», не покритому рушником столі. Саме тому рушником вкривають паски, несучи їх святити до церкви на Великдень.

Рушник виконував і важливу образно-символічну, літургійну роль у християнській обрядовості. Адже важлива роль рушника в ритуалі обмивання ніг, обличчя, рук під час літургії. В апостольських настановах сказано, що диякони повинні служити при таїнстві євхаристії, маючи рушники, хусточки для витирання вуст тих, хто причащається. Орар* диякона нагадує віруючим і про той «лентіон», яким Ісус Христос витирив ноги своїм учням після обмивання. Плат Вероніки і є власне тим священним убрусом, на якому зберігся образ Спаса Нерукотворного. Символіка рушника генетично пов'язана і з омофором, адже за давніми легендами сама Божа Матір власноруч зробила омофор святому Лазару, якого Спаситель воскресив з мертвих.

Рушник був найдорожчим подарунком матері в дорогу синові як пам'ять про дім, побажання щасливого майбутнього в новому житті.

Рідна мати моя, ти мене на зорі проводжала,

І рушник вишиваний на щастя, на долю дала.

Так писав про рушник видатний український поет Андрій Малишко.

Рушники дарувались у дорогу не випадково. За дослідженнями етнографів, семантика рушника (полотна) розкривалась у значенні дороги, пов'язаної із світлим радісним життєвим початком, з одного боку, і переходу в інший світ — з другого.

Існували подарункові рушники, які дарували на пам'ять, зокрема їх використовували під час проводів рекрутів, обвіщуючи ними новобранців з голови до ніг на знак побажання щасливої дороги й найскорішого повернення.

Під час будівництва хати рушниками підіймали сволоки, потім ці рушники дарували майстрам.

На них приймали новонароджених, з рушниками проводжали людину в останню путь.

Важлива роль рушника в похоронному обряді пояснюється медіативною роллю, пов'язаною з поєднанням сфер життя і смерті, адже похоронний обряд сприймався як сполучна ланка між ними. Рушник — дорога життя, початок — народження, кінець — завершення життєвого шляху.

Часто перев'язували рушниками корогви, хрести під час походу, процесії чи похорону.

Існував звичай перев'язувати рушником придорожні хрести. За етичними нормами поведінки, їх не займали й лише після того, як вони зовсім були знищені дощем або вітром, прив'язували новий рушник.

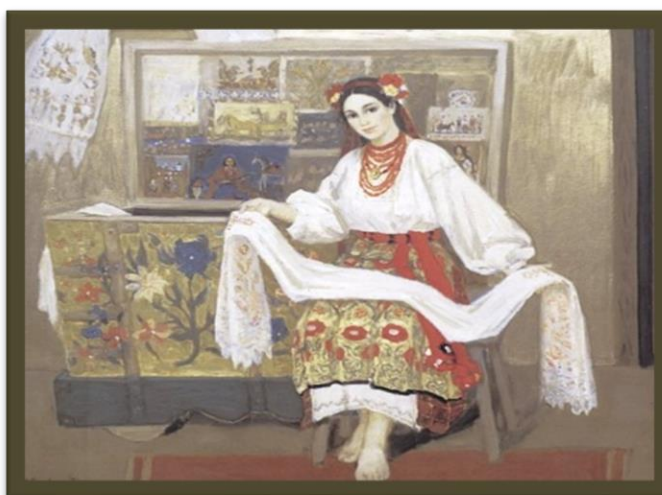
Уживалися рушники під час похорону. Іноді ними накривали тіло небіжчика, або клали під ноги; віз, на якому везли домовину, встеляли рушником або килимом. Домовину також прикривали рушником, на який клали хліб. На знак жалоби вивішували на воротах або у вікні рушник. Домовину спускали на рушниках у яму й надмогильний хрест, особливо на похованні хлопця, також перев'язували рушником. Учасників процесії пов'язували хусточками або рушниками.

Існував звичай виготовлення похоронних рушників однією майстринею на все село.

Рушники широко застосовувалися під час народження дитини. На Закарпатті рушник, що слугував для загортання немовлят і перенесення на далеку відстань, звався «гайтка».

Перекидаючи через плече, одним кінцем обгортали дитину, а другий закріплювали спереду.

Особливу роль відігравав рушник у весільній обрядовості як один з найважливіших атрибутів. З малечку дівчата вчилися вишивати і прости,

згодом старанно готували собі посаг, ретельно заповнюючи весільні скрині, де серед сорочок, тканих виробів містилося багато вишитих рушників. Кожна дівчина на посаг вишивала не менше 12—14 рушників, а іноді навіть і більше.

А в коморі сволок,

На ньому рушників сорок,

Бежіте, внесіте

Та буярівприкрасіте.

Кількість приготованих дівчиною рушників була ознакою її працелюбності. Якщо про дівчину казали, що вона «рушників не придбала», то йшлося про ледащицю, а якщо «скриня повна рушників», — це свідчило про хазяйновитість нареченої, її заможність, багатство.

Довгими зимовими вечорами збиралася молодь на вечорниці. Дівчата, співаючи, вишивали. Ось як співається у весільних піснях:

Ой ластівонька купалася,

Край бережка сушилася,

Край бережка сушилася.

Дівка Маруся журилася,

Ой ще рушничків не надбала,

А вже Івана сподобала.

Ой ще рушничків не зробила,

А вже Івана полюбила.

У народних піснях, легендах і переказах опоетизовано готування дівчиною рушників до весілля. У вишитих орнаментах вона відтворювала свої думки й почуття, надії і сподівання на щасливу долю.

Рушники дарували старостам, перев'язували через плече, якщо на заручинах доходили згоди. Такі рушники називалися «плечовими».

*Та спасибі тобі, моя ненько,
Що будила мене раненько,
А я слухала, вставала
Та рушнички напряла,
По тихому Дунаю білила,
На сухому бережечку сушила,
Своїх старостів дарила.*

Або:

*Дожинай, доню, та йди додому,
Де є у тебе аж троє гостей,
Аж троє гостей, всі три старости.
Ой одні стали аж за садами,
А другі стали під воротами,
А треті стали під сіньми кіньми.
Що за садами — тим відказали,
За воротами — тим слово дали,
Під сіньми — рушнички дали.*

Коли сватали дівчину, то будучи згодною, вона подавала рушники сватам, які перев'язували їх собі через плече попід ліву руку. За існуючими морально-етичними нормами — це було законним зобов'язанням щодо майбутнього шлюбу. Якщо ж інший парубок відбив дівчину, свати й батько скривдженого молодого мали право йти до суду. Втакому разі суддя наказував батькові молодої заплатити скривдженням відшкодування.

У весільних піснях так співається про сватання:

Старостам по рушничку, молодому хусточку.

А вже ж тоді от того не ввиляти,

Щоб старостам рушнички не подавати.

Ой перві прийшли, вона тим одказала,

А других почастувала,

А треті прийшли — тим рушнички дала.

А мій батенько, та як голубонько,

Все мною молодю

Та рушники крає,

Старостам дає —

Мене заручає.

Або:

Ой ти, мати, порадице в хаті,

Порадь мені, що людям казати?

А чи мені рушники давати,

А чи мені іншого чекати?

Староста під час заручин брав рушник, накривав ним хліб, клав руки наречених і перев'язував рушником.

Після розв'язування наречена перев'язувала рушниками старостів. Це супроводжувалося обрядовими піснями:

*Рушнички ж мої, рушнички ж мої,
Тонкі та біленькі,
Я ж вас пряла, я ж вас пряла —
Ніченькі не доспала,
Я ж вас робила, я ж вас робила —
Всіх ткачів обносила,
Я ж вас білила, я ж вас білила —
Всі береги обстелила,
Я ж вас дарила, я ж вас дарила —
Всю родину звеселила.*

Або:

*Ой, ходіть до мене, дружечки,
Подала я за милого рушнички.*

В деяких місцевостях України, коли молода йшла просити на весілля, вона перев'язувалася в поясі рушником, іноді з перев'язаним рушником йшла до шлюбу. На Гуцульщині дівчина, на знак згоди, перев'язувала старшого старосту рушниками через груди навхрест. Вішали старостам на шию калач, прив'язаний до рушника. У всіх важливих подіях у житті народу використовувалися рушники. Ось чому виникли такі вислови, як «рушники подати» (означає заручитися) або «нарушнику стати» (обвінчатися). Саме на рушнику вінчалися в церкві:

*Коли б мені, Боже, неділі діждати,
Неділі діждати, на рушничку стати,
Тоді не розлучать батько ні мати,
Ні суд, ні фомада, —
Хіба вже розлучать
Заступ та лопата.*

В іншій народній пісні так співається:

*Лети, лети, соколоньку, поперед нас,
Неси, неси вістоньку батеньку од нас:
Що вже єго діточки звінчали,
На білому рушничку стояли,
Золотим перстенечком міняли.
Полети, соколоньку, поперед нас,
Занеси вістоньку од нас:
Нехай виходить матінка з калачем,
Зв'язали її доненьку з паничем.
Чи з паничем, чи не з паничем,
Звінчали її з мужиком,
Зв'язали її ручки рушником.*

Рушниками зв'язували руки молодим під час вінчання, бажаючи щасливого подружнього життя:

Почуєм, побачим, що нам скажуть,

Біленьким рушничком рученьки зв'яжуть.

Викуп молодої теж не обходився без рушника. На дівич-вечір, коли відбувався обряд прощання з дівуванням, молода й подружки обв'язувались рушником. На картині Ф. Кричевського «Наречена» відображено саме цей момент, коли дружка тримає рушник, щоб обв'язати наречену. Обв'язування молодої рушником мало обрядово-магічний захист від злих сил. Після запросин гостей молода з дружками повертається до своєї хати, де в сінях стоїть «гільце» — невелике деревце, прикрашене стрічками та квітами. Його заносять до хати і ставлять на рушник. Батьки благословляють молодих хлібом на рушникові.

На всій території України рушником прикрашають коровай. Іноді обв'язують навкруги або кладуть на рушник, в деяких місцевостях коровай прикривають навхрест рушниками і знімають їх лише тоді, коли починають ділити його. Ці рушники забирає собі дружка.

Під час весілля молоді обдаровують одне одного. За традицією, наречена дарує молодому власноруч вишиту сорочку, хустину, рушники. Молодий відповідно обдаровує її чоботами, хустиною та іншими

подарунками. Обов'язком нареченої є обдарування друзів рушниками. Цей звичай знайшов відображення в народних піснях:

*Мати Марусеньку родила,
Місяцем обгородила,
Сонечком підперезала,
До свекора проводжала.
Та сказала: Марусенька — не пряха,
А матінка Марусина — не ткаха,
Аж вона раненько вставала,
Тонкі рушники напяла,
У тихого Дніпра білила,
Молодих друзків дарила.*

Тарас Шевченко глибоко знав народні звичаї, що знайшло відображення в його поезії. Сватання він описує такими словами: «Я все виглядала — чи не шле за рушниками», «А у мене, як на теє, й рушники вже ткались», «Одній найкращій скажіть тихенько, щоб на своєму огороді гарбузів не сажала», «Вернулись люди з рушниками». Існує легенда про те, що коли Тарас Шевченко готувався до свого весілля, він замовив у Кролевці рушники з птахами та, на жаль, не дочекався. Коли перевозили домовину Шевченка з Петербурга до Канева та проїздили через Кролевець, замовлені весільні рушники кролевчани поклали на труну.

Видатний український етнограф Павло Чубинський під час етнографічної експедиції (1869—1870 рр.) Правобережною Україною зафіксував цікавий звичай «торочення рушників» перед весіллям. У п'ятницю сходяться дружки і старости до хати молодої торочити рушники. Це означало дошивати до вже готових рушників шматочки полотна, що залишилися на ткацькому верстаті з довгими звисаючими нитками для їх продовження. Торочені рушники дарували дружбам-боярам. Під час цієї церемонії вперше просили в Бога благословення: «Благослови, Боже, і отець, і мати, своєму дитяті рушники торочити».

*Зелена рутонька, жовтий цвіт —
Не піду я за нелюба — піду в світ,
Перечеплю рушничок через плече —
Не один за мною заплаче,
Заплачуть шевці, кравці,
І всі хоробрі молодці.*

На Поділлі під час весілля також відбувався обряд «поторочини». При цьому молоді дівчата співали:

*Торочи рушники, торочи,
Аби було чим обділяти,
Аби родини не образити.*

У своєму історико-етнографічному дослідженні «Гуцульщина» Володимир Шухевич зазначав, що попри те, що на Гуцульщині рушник не мав такого широкого обрядового призначення, як в Центральній Україні, все ж він якоюсь мірою виконував ритуальне призначення.

На Поліссі зафіксовано звичай колективного виготовлення рушників за один день. Це пов'язане з поширенням епідемічних хвороб, засухою. Зафіксовано також індивідуальне виготовлення рушників матір'ю в разі хвороби дитини або для дитини, що народилася у сім'ї, в якій до цього діти вмирали. Такі рушники звались «обиденні», або «обітні», й мали обрядово-магічне значення, дарувалися до церкви, для ікон Богородиці Покрови.

Рушник є водночас знаком-символом у святах та обрядах і предметом побуту. Відповідно до функціонального призначення рушники мали назви — «посудний», «стирок» (для посуду), «утироч», «утиральник» (для рук та обличчя):

*Вода в відеречку, —
Братику, вмийся,
Рушник на кілочку, —
Братику, втрися.*

Широко використовувалися рушники в декоративному оздобленні інтер'єру хати. В минулому їх вішали над іконами й називали рушник — «покутний», «божниковий», «божник», «наобразник», «іконний». Довжина божників досягала трьох метрів і більше.

На Галичині рушники, якими прикрашали образи, були невеликі, їх посередині збирали і зв'язували стрічкою. Кінці рушника не звисали по боках

ікон.

Рушниками прикрашали вельми популярні в сільському побуті народні картини «Козак Мамай» й портрети Тараса Шевченка.

Рушники вішали на кілок, від чого вони дістали назву «кілкові».

Держи хату, як у віночку,

Рушнички на кілочку.

Завдяки своїй яскравій орнаменталії вони виконували функції своєрідних прикрас, декоративних акцентів в оздобленні селянської хати. Їх вішали між вікон, дверей.

На Буковині широко використовувалися для оздоблення оселі так звані «бурунчукові» рушники. Вони жовтаво-білого кольору, виткані з тонкої лляної пряжі (бурунчук) та білої бавовняної нитки (бамбак).

На Закарпатті узорноткані рушники («отиральники») вивішувалися на жердці (грядці), прибитій над ліжком, навпроти вікна, утворюючи цілий ряд декоративних прикрас. Орнаментувалися вони лише з одного боку, того, що вивішувався на хату й відповідно звались «отиральник на грядку».

Крім цього, в Україні поряд з обрядовим застосуванням рушників широко побутували й хусточки. Це чотирикутний шматок полотна розміром 50 x 50 см, вишитий найчастіше червоними (іноді з додаванням синьої) нитками. За технікою шитва — це переважно «рушниковий шов». Як свідчать історичні матеріали, описи майна козацької верхівки, хусточка відіграла значну роль, будучи показником заможності й багатства її хазяїна.

В народному побуті хустка, як і рушник, мала символічне, обрядове значення. Хустки дарували старостам, дівчина вишивала хустку й на весіллі пов'язувала нареченому руку. Це знайшло своє відображення в поезії Т. Г. Шевченка:

*У неділю не гуляла,
Та на шовки заробляла,
Та хустину вишивала,
Вишиваючи співала:
Хустиночко мережана,
Вишиваная,
Вигантую, подарую,
І він мене поцілує...
Хустино моя
Мальованая.*

Про хусточку співається в українських народних піснях:

Ой у город Лебедин їхав... молодий,

Під ним кониченько вороний,

На йому жупан голубий,

На йому шапка боброва,

З боку хустка шовкова.

Шила, шила та дівчина молодая,

Вишивала з темної ночі до свічі,

Ясного сонця до віконця,

Для свого парубка молодця.

Поширений був звичай закривати померлому очі хустиною й на могилі прибивати її до хреста.

Вишита хусточка, як і рушник, була дорогим пам'ятним подарунком, який супроводжував козака в далеких походах, чумака в тяжких мандрах, бідного в чужій стороні на заробітках. Це був символ вірності, пам'яті про рідний дім, про кохану. В українській народній пісні «Їхав козак на вйноньку» козак, прощаючись з коханою, просить її:

Дай мені, дівчино, хустину,

Може я в бою загину.

Орнаментация рушників, як і хусточок, надзвичайно різноманітна.

У процесі історичного та культурного розвитку в Україні в кожній місцевості утворилися характерні орнаментальні мотиви й композиційні рішення, найбільш улюблена й поширена колірна гама, притаманні лише цьому осередкові техніки шитва. Дбайливо передавалися вони з покоління в покоління, майстри відшліфовували кращі досягнення своїх попередників, розвиваючи й удосконалюючи їх.

Вірші про українську вишиванку та вишиті рушники

Наталка Поклад **НАША ХАТА**

Вся у білих рушниках,
наша хата - ніби птах.
Мчить вона через віки,
диво-крила - рушники.
Вишивала їх бабуся,
вишивала їх матуся...
Я теж птаху помагаю -
рушничок свій вишиваю.

Тамара Коломієць **БІЛЕ ПОЛЕ ПОЛОТНЯНЕ**

Біле поле полотняне,
рівно ткане, чисто пране.
А по ньому голка ходить,
за собою нитку водить.
Покрутнеться так і сяк —
зацвіте червоний мак.
Зазирне і там і тут —
василечки зацвітуть.
Застрибає навпрошки —
зажовтіють колоски.
А як пройдеться поволі —

заряhtять листочки в полі.
Біле поле полотняне
рушником барвистим стане.

Вадим Крищенко
ВИШИВАНКА

Мама вишила мені
Квітами сорочку.
Квіти гарні, весняні:
- На, вдягай, синочку!
В нитці – сонце золоте,
Пелюстки багряні,

Ласка мамина цвіте
В тому вишиванні.
Вишиваночку візьму,
Швидко одягнуся,
Підійду і обніму
Я свою матусю.

Г. Мовчан
НА МОЄМУ РУШНИЧКУ

На моєму рушничку
Квіти, як у квітничку:
Ружі, сон, лілея біла,
А на мак ще й бджілка сіла.
Бджілка-бджілонька мала
Мед для мами принесла.

Дмитро Мегелик
РУШНИЧОК

Я біленький рушничок
Шовком вишивала.
Візерунки з ниточок
Гарно гаптувала.
Щоб вони, немов живі,
Квітнули на ньому,
Ніби роси на траві
Після зливи й грому.
Милу пташку — солов'я
Вишию малого.
Десь йому позичу я
Голосу дзвінкого.
І повішу на стіні
Рушничок біленький,
Заспіває хай мені
Соловей маленький.

Василь Симоненко
ВИШИВАЛЬНИЦІ

Вигаптуй на небо райдугу-доріжку,
Простели до сонця вишивку-маніжку,
Щоб по тій доріжці з лебедями-снами
Плавати по щастя білими човнами.

Яна Яковенко
ВИШИВАНКА

Рано-вранці, на світанку,
Вишиваю вишиванку.
У зеленім житі
Буду ворожити.
Попрошу у неба
Солов'їний щебет.
Попрошу у квітки
Чарівної нитки.
Тоненької, шовкової,
Нитки кольорової.
Полотном біленьким
Вишию рівненько
Голосну сопілочку
І вишневу гілочку,
Пташечку, калину,
Маму і дитину.
Вийся-вийся, голочко,
Вишиваю долечку.

Візерунок рясно -
Буде доля красна.

Яна Яковенко
МАМА СВОЇЙ ДОНЕЦЦІ

Мама своїй донечці
Льолю вишивала,
Вузлики на пам'ять
Донечці в'язала.

Розв'яжеться ниточка –
Наче рілля чорна.
Пізнає дитиночка
Прадідівські корені.

Розв'яжеться ниточка –
Червона кровинка –
Козацькі заграви
Побачить дитинка.

Носи, доню, льолечку
Без гонору й пихи,
Я сюди зашила
Слово проти лиха.

Носи, доню, льолечку,
Тримай прямо спину,
Бо тобі Україноньку
Піднімать, дитино...

Леся Храплива-Щур НАРОДНИЙ ОДЯГ

Коли вмию мамі
І миски й ложки,
Мама дасть сорочку
Вишиту в квітки.

А чемненька буду,
Вивчу в школі все,
То бабуся плахту *
Ткану принесе.

Назбираю в лісі
Тіточці грибків,
Тітка дасть намиста
П'ятдесят рядків.

А поможу білля
Випрати сестрі,
Дасть мені сестричка
Гарні стрічки дві.

А грядки пополю,
Батько на кінець
Купить мені в місті
Добрий жупанець.

Ще піду я в поле
Та нарву квіток,
І сама я вміло
Виплету вінок.

А одягну все це,
Скаже цілий світ:
— Ось вам українка,
Наче маків квіт!

Леся Храплива-Щур ВИШИВАНКА

За горою дуби червоніють,
Золотавіють осінню клени,
І розписує дивнії мрії
Срібна голка по білій пелені.

Сине небо на бризги розбилось
Об рвучкі Черемошеві води.
Що гуцулчине серце любило —
Зачарована голка виводить.
Простелилися гори зелені,
Розійшлися верхами смереки.
Вишиває по білій пелені —
Що осталося в мріях далеко.

Варвара Гринько
ВИШИВАНКА

Вишиваю вишиваночку
Я для братика Іваночка.
Вишиваночка у вишеньках,
Ягідками рясно вишита.
Вся в мережках вишиваночка
Подарунок для Іваночка.

Ганна Черінь
ВИШИТА СОРОЧКА

Степанові

Вже Різдво! І сніг, і сміх!..
Місто вбране в сніжні шати.
Подарунки — всім від всіх.
Що ж Тобі подарувати?
Щоб дарунок той, хоч скромний,
Кращим був від пишних крамів,
Що розхваляють невтомно
Сентаклоси на рекламі.

Щось своє, безцінне треба!
То ж потайно, у куточку,
Все ховаючись від Тебе,
Вишивала я сорочку.
Раз, як Ти ввійшов нежданно,
Не впіймалась трохи-трохи!..
— Що ти шиєш так старанно?
— Так, собі, старі панчохи...
Це щось більше, ніж обнова,
В іншим міць мого дарунку:
Кожний хрестик — ніжне слово,
Що рядок — про Тебе думка...
Ой, чи встигну! Час так швидко
Лине!.. Як вгадати міру?!..
Вишивала я в три нитки:
Ясно-синю, чорну й сіру:
Сірі будні — дні робочі;
Часом смуток — чорна стяжка.
Ясно-сині глянуть очі —
І тоді стає не тяжко!

А Тобі хай ці чудесні
Візерунки дрібно-сині
Нагадають сині весни,
Ніжні співи солов'їні,
Хай нагадують для Тебе
Найщасливіші хвилини,
Сивий степ і синє небо
Золотої України!

Валентина Ткаченко
ВИ Б ПОБАЧИЛИ УЗОРИ

Ви б побачили узори
Вишиває мама як!
Колоски, та сині зорі,
Виноград, рожевий мак.
Ось відрізала тканину,
Голку вибрала тонку.
Мама каже: «Скатертину
Хочу вишити дитсадку...»

І виводить сині сливи,
Ніби справжні, хоч зірви!
То листки, то груші — гливи,
Смужки свіжої трави.
Срібна голка так і сяє...
Я дивлюсь — не надивлюсь.
Я нитки в клубок мотаю,
Вишивати теж учусь!

Наталя Любиченко
ВИШИВКА

У вишневому садочку
Тоня вишива сорочку.
Вміло нитки підбирає,
Тихо пісеньку співає:
“Ой летіли дикі гуси...” —
Для рідненької матусі.
Гарно доня вишиває,
Сонця промені вплітає.

Дмитро Чередниченко
РУШНИК

Я в садочку сиділа,
Рушник вишивала.
Мені ружа світила,
Мені шить помагала.

Сюди-туди голка,
Сюди-туди нитка,
Отут буде листя,
Отут буде квітка.

Я в садочку сиділа,
Рушник вишивала.
А півні мені піли,
Мені шить помагали.

Сюди-туди голка,
Сюди-туди нитка,
Отут буде гребінь,
А отут борідка.

Я в садочку сиділа,
Рушник вишивала.
Вгорі вишня висіла,
Мені шить помагала.

Сюди-туди голка,
Сюди-туди нитка,
Отут буде хвостик,

А отут ягідка.
Як зацвів мій рушник,
Заспівав мій рушник,
Вишні очі вбирають,
А я в боки та співаю:
Сюди-туди голка,
Сюди-туди нитка.
Як рушник повішу,
Хата буде квітка.

Марія Хоросницька **В НАШІМ ДОМІ**

Всі хвилини вільні
в нашім домі — спільні.
Батько щось ладнає,
мати вишиває...
І мене вчить мати
також вишивати.
Спершу все для Галі —
для моєї лялі,
потім по стібочку
братові сорочку...
Вишивать навчуся,
як уміє ненька,
вишию з любов'ю
рушничок чудовий
на портрет Шевченка.

Марія Хоросницька РУШНИК

А моя матуся
ніжними руками,
а моя матуся
шовками-нитками
шиє-вишиває!
Я вночі проснуся,
а моя матуся
спати не лягає,—
шиє-вишиває!
— Скоро,—
каже мати,—
березня дев'яте.
Ми портрет
Тараса
рушником прикрасим.

Ознайомлення дітей із символами України.

Кожний народ має свою історію, свої історичні святині: герб, прапор, гімн.

Українська національна символіка бере свої корені з Київської Русі.

Ранньофеодальна держава Київська Русь користувалася особистою символікою князів. Проте феодальна роздрібненість країни сприяла виникненню й територіальних символів (стародавній герб Києва - архангел Михаїл; герб Львова - Лев; герб Запорізької Січі - козак з мушкетом, «лицар козак зо самопалом»).

Герб - це своєрідний ключ до історії сім'ї, міста, національного утворення держави. Це пам'ятка духовної культури. У гербі у вигляді знаків втілюються реальні події, суспільні явища, ідеологія та світосприймання.

Золотий тризуб на блакитному тлі як символ влади — Дуже давній родовий знак Рюриковичів, знак Київської держави часів Володимира Великого.

Зображення тризуба використовували українські січові Стрільці під час першої світової війни. Як державний герб Української Народної Республіки - золотий тризуб на синьому тлі - було схвалено 12 лютого 1918 р. малою радою у Коростені.

Символіку із зображенням тризуба у 20-40-х рр. нашого століття використовували різні політичні угруповання Західної України. Як державний герб тризуб було визнано 15 березня 1939 р. Сеймом Карпатської України, що проголосив самостійність цього регіону. Що ж означає тризуб? По-різному тлумачать цей знак історики. Одні вважають його зображенням

церковного світильника, корогви, церковного порталу, якоря; інші - зображенням голуба, шолома, двосічної сокири або верхівки скіпетра. Як же пояснити дітям дошкільного віку значення тризуба?

Число три завжди вважалося числом казковим, чарівним. У народних казках йдеться про трьох богатирів, про три бажання, які виконують чарівники, розповіді про три дороги, що лягають перед казковими героями... Отже, у тризубі відображено триєдність життя. Це Батько - Мати - Дитя, які символізують собою Силу, Мудрість, Любов. Таке пояснення буде доступне дитині, а глибші корені історії дитина вивчить уже у школі.

Прапор - це символ державності й національної належності. Національний прапор України - синьо-жовтий. З утворенням Української Народної Республіки Центральна Рада в Києві 22 березня 1918 р. ухвалила Закон про державний прапор України - він був жовто-блакитним. У 1939 р. синьо-жовтий прапор було проголошено державним символом Карпатської України.

Що ж означають ці кольори? Жовтий - це колір пшеничної ниви, колір хліба - зерна, що дарує життя усьому суццюму на землі, це колір жовтогарячого сонця, без лагідних променів якого не заколосився б життєдайний хліб. Це символ достатку.

Блакитний, синій кольори - це ясне, чисте, мирне небо. Це колір води, без якої не дозрів би хліб. І ще це колір миру.

Гімн - це урочистий, музичний твір на вірші програмного характеру. Це символ державної єдності, який виражає Ідеологічні устої держави, її принципи, історію та програмні цілі на майбутнє.

Діти дошкільного віку повинні знати державний Гімн України та її національні гімни.

В українській поезії до 1917 р. популярними віршами-гімнами були вірші Т.Г.Шевченка «Заповіт» та П.Чубинського «Ще не вмерла Україна», музику до цих віршів написав М.Вербицький. Поступово національним гімном України стає «Ще не вмерла Україна».

Національний гімн - це історія прагнення відродження української нації, утворення української державності в її суверенних формах.

З національними і державними символами України (гербом, прапором, гімном) дітей знайомлять у старшому дошкільному віці. Кожному з цих символів слід присвятити одне-два заняття. У доступній формі вихователь розповідає їх історію, знайомить з їх призначенням, ритуальними діями.

Крім державної та національної символіки, в Україні Історично склалися народні символи - вишитий рушник, вінок, червона калина, тополя, верба, мальва, чорнобривці.

Розгляньмо деякі народні символи.

Український віночок - не просто краса, а й оберіг, «знахар душі», бо в

ньому є така чаклунська сила, що болі знімає, волосся береже. Впліталося до віночка багато квітів: вишні, ружі, калини, безсмертника, деревію, незабудки, чорнобривців, любистку, волошок, ромашок.

Найпочесніше місце належало деревію. Ці дрібненькі біленькі квіточки здалеку нагадують велику квітку, в народі її називають деревцем. Коли квіти відцвітають, вітер розносить насінини далеко-далеко. Та хоч би де проросла ця рослина, вона завжди цвіте. Тому й вплели її люди до віночка як символ нескореності.

А барвінок до людської оселі, до городу тягнеться. Взимку відвар барвінку п'ють від нежиті, влітку барвінком прикрашають святковий хліб, хату, плетуть весільні букети. Цілий рік його шанують, вважаючи символом життя.

Плести віночки - то ціла наука і дійство. Всього в українському віночку 12 квіточок, і кожна - лікар, оберіг. Тепер віночки рідко плетуть із живих квітів, добирають їх зі штучних. Але й до цих віночків треба ставитися з повагою. Дівчинку завжди по віночку впізнають: Хто вміє віночок вити - той вміє життя любити. Який вінок – такий голосок.

Наприклад, найпершу у віночку - посередині - в'яжуть світло-коричневу стрічну - символ землі-годувальниці. Пообіч неї - жовті стрічки - символ сонця; за ними світло-зелені - символ краси й молодості. Потім голубі, сині - символи неба й води, що дають силу і здоров'я; далі в'яжуть жовтогарячу - символ хліба, фіолетову – символ мудрості людини, малинову - символ душевності, щирості, рожеву - символ достатку, в'язали до строю й білу стрічечку, але тоді, коли кінці її були розшиті сріблом і золотом. На лівому кінці вишивали сонце, на правому - місяць. Якщо стрічка не була вишита, то її не пов'язували, бо це символ пам'яті про померлих.

Дівчата, вплітаючи у вінок мак, одночасно прив'язували до нього червону стрічку - символ печалі й магичності. Люди вірили в силу стрічок. Стрічки - обереги волосся від чужих очей; відмірювалися вони від довжини дівочої коси і відрізалися трохи нижче коси, щоб її сховати.

Коли дівчинка росла сиротою, то в косу вона вплітала голубі стрічки. І люди при зустрічі обдаровували таку дівчинку подарунками, хлібом, грошима, крамом, одежею. Бажали їй стати щасливою та багатою. Бездітні люди просили їм за доньку стати. А дівчинка за увагу таку дарувала тим людям стрічку з візочка або вишиту хустку, в якій носила насіння любистку,

Починали носити дівчатка віночок із трьох років. Перший - для трирічної дівчинки - плела мама, змочувала в росах, коли на небі сонце зійде. І купала його в росах сім днів, а тоді до скрині клала. У віночок вплітала чорнобривці, незабудки, барвінок, ромашки. Кожна квіточка лікувала дитину: чорнобривці допомагали позбутися болю голови, незабудки та барвінок зір розвивали, а ромашка серце заспокоювала.

У чотири роки плівсь інший віночок. Усі кінчики пелюсток були вже розсічені, доплітався безсмертник, листочки багна чи яблуні.

А для шестирічної доньки у вінок вплітали мак, що давав сон та беріг думку, крім того, вплітали й волошку.

Важно зазначити, що для семирічної дівчинки плели вінок із семи квіточок. І вперше вплітали квіт яблуні.

То був цілий ритуал, коли тато торкався вінком голівки і промовляв: «Мати - яблуне, дядино моя...» й просив у неї здоров'я і долі дитині.

У центрі віночка - гроно калини - символ краси дівочої. далі квітки незабудки («Я прийшла до тебе, роде мій! Не забудь мене»), барвінку, любистку, чорнобривців чи нагідок, безсмертник.

Мак і волошки в українському віночку з'являються лише в XVI-XVII ст. То були часи боротьби українського народу за незалежність. Кожна родина когось втратила, у тій борні і розцвіла пролита кров маковою квіткою в українському вінку... Волошка ж була символом прозріння («Де волошка росте, там верба гинє»). Крім «вікових віночків», що плелися відповідно до віку дитини, в Україні існували ритуальні, звичаєві, магичні вінки. Усього їх 77 видів.

Один із них - вінок Спаса. Його плетуть навесні, як завітнуть зозулині черевички та яблуні. Додають ще вишневі листочки. Одягають вінок лише на Спаса (19 серпня). До віночка в'язалися відповідні стрічки: посередині - жовтогаряча, далі голубі, сині, жовті, фіолетові – кольори Спаса, жовтий - колір сонця.

...Йшов Спас до Сонця-Ярила й просив у нього один промінчик весни, аби освятити ним весняні квіти з дівочого віночка. А Ярило відповідало: «Я тобі дам проміння мудрості і здоров'я, але мушиш мені принести в долонях дві краплини голубої водиці (тому й голубі стрічки), зіроньки ночі синьої (звідси й сині), радість життя (жовті стрічки) та мудрість людську (фіолетові)».

Спас дає на те згоду і через три дні все обіцяне приносить Сонцю. А Сонце вручає свій промінь і освячує ним віночок. І Спас, маючи вже магічний промінь, святить дерева, торкається кожної їх гілочки, яблука, сливочки... Одягали дитині той віночок із трьох років, на Спаса, як давали їй свячене яблуко та наказували: здоровому тілу - здоровий дух!

Для ознайомлення дітей з українським символом - вінком - можна прочитати оповідання О.Волосюк «Віночок», а також провести тематичне заняття з теми «Вінок - український символ».

Майже в усіх народів є улюблені рослини-символи. У канадців - клен, у росіян - берізка, а в нас - верба й калина. Правду каже прислів'я: «Без верби і калини нема України».

Калина. З давніх-давен наш народ опоетизував цю рослину, оспівував її у піснях. Ми вже звикли до порівнянь «дівчина, як калина», «гнучка, як верба». Здається, верба - звичайне дерево, а скільки з ним пов'язано цікавих історій і легенд. Вона стала своєрідним народним символом. Хто з вас не відчував радості від перших котиків, які зрізують на вербну неділю, після чого діти, б'ючи легенько один одного по спині, приповідали: «Не я б'ю, верба б'є,

віднині за тиждень Великдень». Верба завжди символізувала рідну домівку. близьких людей.

Вихователь знайомить дітей з рослинним світом народних символів, а потім влаштовують національне свято «Червона калина».

Хліб і рушник - одвічні людські символи. Хліб-сіль на вишитому рушникові - то висока ознака гостинності українського народу. Рушник на стіні — це невід'ємний символ хатнього інтер'єру, в Україні не було жодної осілі, яку б вони не прикрашали. Гарно оздоблений рушник висів біля порога на кілочку в кожній сільській хаті, ним витирали руки і посуд, накривали діжу з тістом, спечені паляниці, діжу після випікання хліба, з ним ходили доїти корову.

Рушником ушановували появу немовляти в родині, одружували дітей, зустрічали рідних і гостей, проводжали людину в останню путь, відряджали в далеку дорогу батька, сина, чоловіка й коханого. Не диво, що пісні П.Майбороди на слова А.Малишка «Пісня про рушник» судилося довге життя.

У різних регіонах України рушник називали по-різному, залежно від його призначення. Рушник для утирання рук і обличчя - утирач, для посуду, стола й лави - стирач, стирок, для пов'язування сватів - плечовик. Відповідно до призначення рушники виготовляли з різних ниток. Утирачі й стирачі ткали із цупких ниток. Покутники, подарункові, плечові - з тонкого білого полотна. Жінки ткали рушники в жіночі дні - середу, п'ятницю або суботу. Перший витканий рушник призначався для гостей. Він завжди висів на видному місці. Господиня у знак поваги до гостя давала йому рушник на плече чи в руки, брала кухлик із водою і люб'язно пропонувала вимити руки. При зведенні житла рушниками застеляли підвалини, піднімали сволоки. У перший день огляду озимини йшли в поле гуртом або цілим родом. Попереду - батько з хлібом-сіллю на рушнику, мати несла в кошику різне частування. На зелєному полі стелили рушник, викладали на нього їжу, пригощалися. Обряд закінчувався дівочим хоромом, піснями. Так само робили в перший день оранки, сівби, жнив.

Традиційно в Україні в кожній сім'ї був і свій сімейний, родинний рушник, надзвичайно барвистий: тут поєднуються жовті, оранжеві, рожеві, червоно-малинові, світло темно-зелєні, коричневі, чорні, голубі, ніжно-фіалкові кольори. Візерунки своєрідні. Це може бути горщик, з якого наче виростає квіткове деревце. Тут можна побачити маки, троянди, чорнобривці, мальви, калину, майори, лілеї, лісові дзвіночки, любисток, барвінок і т. ін. Або: на гілочках сидять двоє пташечок-голубків, дивляться одне одному в очі.

Рушники в кожному регіоні України специфічні, відміні від інших. У вишиваних рушниках Київщини, Чернігівщини переважає рослинний візерунок у вигляді вазона. На Поділлі - геометричні та геометризовані рушники з малюнками жіночих фігурок, пташок, тварин, вишиті гладдю, на Волині - хрестиком, геометричний орнамент. На Поліссі у вишиваних рушниках переважають червоний та чорний кольори, на Закарпатті, Буковині, Галичині - барвисті відтінки, на Полтавщині - сині, червоні, чорні.

На заняттях з ознайомлення з довкіллям дітей знайомлять спочатку з рушниками свого регіону як вишиваними, так і тканими. Звертають увагу на кольорову гаму, орнамент, візерунки, розповідають, де і з якою метою використовують рушники. Під час занять доцільно використовувати інсценізацію уривків оповідання О.Волосяк «Рушники-веселинки».

Рушнички для хлопчиків, ярликів - дошкolarиків, називали грайликами. На них теж стежкою посередині вишивали чорнобривці, збоку - волошки і синій барвінок, а між ними - листячко дуба. Ще вишивали листя любистку й вусики хмелю.

Поступово дітей знайомлять із рушниками інших регіонів України. Серію таких занять доцільно провести в кімнаті «Музей українського села». А в кінці року влаштувати виставку українських рушників, у якій візьмуть участь і батьки дітей. Вони можуть спеціально вишити рушники для таких виставок. Під час занять вихователі використовують записи пісень про рушник, вірші, загадки, прислів'я, наприклад, такі: «Хата без рушників - родина без дітей», «Рушник на кілочку - хата у віночку».

Отже, народна символіка - це історія життя українського народу, відображення його національної свідомості, національної психології.

Дидактичні ігри на патріотичну тематику

1. Дидактична гра «Національні обереги» .

Мета: закріпити знання дітей про національні обереги, їх кількість; формувати вміння правильно називати обереги, складати коротенькі розповіді про значення кожного оберега в житті українського народу; розвивати пам'ять, патріотичні почуття у дітей, формувати комунікативні навички.

Матеріал: набір предметних картинок.

Хід гри

Педагог ознайомлює дітей з картинками, потім пропонує дитині знайти картинку із зображенням того чи іншого оберега, скласти коротеньку розповідь про призначення оберега.

2. Дидактична гра-конструювання «Символи України» .

Мета: розкрити уявлення про державні символи України; вчити дітей називати державні символи України. Вчити добирати необхідні частини потрібного кольору, потрібної форми; розвивати уявлення про колір, вміння називати його, розповісти про значення кольору на символах, формувати стійкий інтерес до державних символів; виховувати патріотизм, національну свідомість, повагу до державних символів.

Матеріал: набір складових частин (Державний герб, Прапор України).

Хід гри

Вихователь просить дітей назвати державні символи України (Державний Герб, Прапор України, Гімн). Потім – пропонує окремі частини, з яких можна сконструювати державні символи (Державний Герб, Прапор України).

3. Дидактична гра «Чий вінок найкращий» .

Мета: розширити та уточнити знання дітей про національний символ-оберег – вінок; вдосконалити вміння обирати потрібну квітку для вінка, і необхідні різнобарвні стрічки; закріплювати уявлення дітей про вінок як дівочий оберег, а не просто прикрасу; розвивати знання про призначення квітів та різнобарвних стрічок; розвивати мовлення дітей, активний словник, пам'ять увагу; розширювати пізнавальний інтерес та світогляд; виховувати патріотизм, любов до Батьківщини, її традицій, символів.

Матеріал: набір різних квітів, набір різнобарвних стрічок.

Хід гри

Вихователь пояснює правила гри: потрібно вибрати квіти для віночка, прикріпити їх на його площинне зображення. Хто правильно виконає завдання, той затанцює танок:

Візьмемось за руки,

Та й підемо на луки.

Там сплетем віночок –

Підемо у таночок.

Діти разом з вихователем виконують танок.

Вихователь пропонує дітям піти по кімнату та знайти собі стрічку, щоб нею прикрасити віночок. Діти беруть по стрічці, стають довкола віночка і по черзі прикладають свої стрічки. Кожна дитина повинна назвати колір своєї стрічки та прокоментувати колір.

Заняття

Тема: Калинове намисто

Мета: продовжувати знайомити дітей із символами українського народу; формувати уявлення про те, як шанобливо та бережливо ставились наші предки до калини; виховувати шанобливе ставлення до природи, її багатств, патріотичні почуття на основі отриманих знань про калину, її значення в культурі українського народу; розвивати мовлення, мислення, музичний слух, основні м'язи, спритність; продовжувати знайомити дітей із цілющими властивостями калини; оптимізувати знання приказок та прислів'їв про калину, познайомити з легендою про калину; вправляти дітей у виконанні пісень, народних танців, музичних рухів.

Обладнання: лист, намальований кущ калини, кетяг калини, штучна калина для таночка; кошик, калинове варення, посуд для частування.

Хід розваги

Діти заходять до зали в національних українських костюмах.

Ведуча. Діти, ми отримали листа. А від кого — зараз дізнаємось. (Читає.)

«Любі діти! Я знаю, що ви вже дуже багато знаєте про рідну

Україну, про наші звичаї та традиції, про державні та національні символи. Тому надсилаю вам цінний скарб. Але знайти ви його зможете, лише виконавши всі завдання».

Надіслала нам цього листа наша знайома бабуся Орися із села.

Будемо шукати скарб? (Відповіді дітей.)

Завдання 1. Відгадайте загадку.

За хатою у садочку,

У зеленому віночку

Та в червоних намистах

Стала пава молода.

І збігаються всі діти,

Щоб на неї поглядіти:

За намисто кожен – смик,

Та й укине на язик.

Ведуча. Так, це калина. Складно уявити українське подвір'я в селі, де б не ріс цей мальовничий кущ. «Без верби і калини нема України», — говорить народне прислів'я. У природі розрізняють понад 200 видів калини, а в

Україні — лише вісім. Ягідки калини з давніх-давен оспівували у піснях, легендах, казках та віршах.

Завдання 2. Розкажіть про калину. 1-ша дитина (з кетягом калини в руках). Ягідки калини, наче яскраві намистинки, червоніють на зеленій гілочці, розгалуженій зверху. Ягідки ці соковиті, кисло-солодкі, з гіркуватим присмаком усередині, з кісточкою, схожою на маленьке серце. 2-га дитина. Калиновий кущ можна побачити і в лісі, і на луках, і на березі річки. Навесні калина цвіте білими дрібними квіточками, а пізньої осені досягають ягоди. І навіть після першого снігопаду ягідки калини виблискують на гілках яскравими вогниками.

3-тя дитина. Наші пращури ще з сивої давнини примітили калину, і не лише як смачну та корисну ягоду, а й як окрасу природи. На весіллях гронами калини прикрашають святкову залу.

А ще калину дуже часто порівнюють із гарною дівчиною. Про це розповідає легенда...

Ведуча. Так, існує багато легенд про калину. Сідайте зручно та послушайте...

Колись дуже давно в одному селі жила гарна дівчина, яку звали Калина. Проте люди любили її не за красу, а за добре та чуйне серце. Одного разу побачила дівчина в лісі низенький та хворобливий кущ. Стебло в нього було тоненьке, а листя — блідо-зеленого кольору. Шкода стало Калинці куща, зрозуміла вона, що не вирости йому серед велетнів-дубів. Викопала дівчина рослинку і розсадила вздовж узбіччя дороги, що вела до рідного села. Весна видалась спекотною, і Калинка щодня носила воду зі своєї криниці та поливала саджанці.

Кущ веселів і розростався з кожним днем. Стебла потовстішали й налилися соком, ось уже й біленькі квіточки з'явилися. Одного разу йшов тілю дорогою мандрівник. Стомився, спекотно йому стало, от він і присів у тіні куща відпочити. Потім піднявся та подякував кущеві й тому, хто його доглядає в таку спеку.

Минуло літо, на кущі почало жовкнути листя та з'явилися ягідки-намистинки. Прийшла якось Калинка до свого куща, а він насипав їй у долоньки ягідок. Зварила з них Калинка варення та пригостила всіх односельців. Тут і помітили всі, що кісточка калинки схожі на маленьке серце.

Відтоді й почали цей кущ називати калиною на згадку про добру та працелюбну дівчинку Калинку...

Цікавою була легенда? (Відповіді дітей.) Але час нам трохи розважитись і затанцювати.

Дівчатка виконують танок із калиною на вибір музичного керівника.

Завдання 3. Пригадайте прислів'я та приказки про калину.

Дівчина красива, як у лузі калина.

Навесні калина білим цвітом квітує, а восени — червоним.

Любуйся калиною, коли цвіте, а дитиною, коли росте.

Не ламайте калину, бо накличете морози.

Не ламай калину, не ображай дівчину.

Діти виконують українську народну пісню «Ой, є в лісі калина» і водять під неї хоровод.

Завдання 4. Розкажіть, чим ще відома та корисна калина.

4-та дитина. Ягідки калини — скарбниця корисних речовин.

Калинове варення — дуже корисне для літніх людей. Кущі калини садали біля криниць, щоб вода була холодна і смачна.

Діти виконують пісню «Ой у саду калинонька» (муз. і сл. Ю. Михайленко).

5-та дитина. А ще калина — символ матері, найдорожчої на світі людини. У народі кажуть: «Який кущ, така й калина, яка мати, така і дитина», «У лузі калина з квіточками, наче мати з діточками». А ще в народній пісні співають: «Зростає біля хати мамина калина: приголубить доньку і зігріє сина...»

Діти виконують пісню «Мама» (муз. Л. Балакова).

Завдання 5. Музично-рухлива гра «Калина»

Діти стають у коло, співають пісню та виконують рухи.

Ой, на горі калина,

(Діти плескають у долоні.)

На здоров'ячко зросла,

(Вправа «пружинка».)

Тут зійшлася дівтора,

(Повороти ліворуч-праворуч.)

Танцювати почала.

Ведуча. Ми вже виконали всі завдання від бабусі Орисі. Як ви гадаєте, що в цьому кошику?

Діти розглядають калинове варення, куштують його. Вихователь звертає увагу за форму кісточок.

Підсумки розваги.

Тема: Рушник - оберіг української родини.

Мета: Закріпити і розширити знання дітей про рушник, де він використовується, про види рушників. Вчити шанобливо ставитись до вишитих мамою, бабусею рушників. Використовувати набуті знання на заняттях із зображувальної діяльності. Активізувати словник словами: рушник, хрестик, гладь, скриня, оберіг.

Хід заняття:

Вихователь: Діти, подивіться, яка чудова світлиця. Як гарно в ній прибрано. Напевне, чекає гостей. А може, вона нас чекає, може ми будемо гостями.

Бабуся: Рада вас бачити!

Діти: Добрий день, бабусю! А чи можна зайти до вашої світлиці?

Бабуся: Можна.

Правда, гарно в моїй світлиці? Якщо, діти, будете уважними, то можна почути і побачити багато цікавого. Бо кожна річ тут уміє говорити. Відгадайте мою загадку і дізнаєтеся, про що сьогодні ми поговоримо.

Загадка: На портреті висить, красується,

Всі в світлиці ним милуються.

(Рушник)

Вихователь: А чим прикрашають світлиці? (килимами, рушниками)

- Ось сьогодні ми з вами поговоримо про рушник. В народі кажуть: «Хата без рушників, що родина без дітей».

На Україні існують різні традиції, пов'язані з рушником:

-Хлібом і сіллю зустрічають дорогих гостей, як і нас сьогодні бабуся зустріла.

- З вишитим рушником приходили в хату, де народилася дитина.

-З рушником матері виряджали своїх синів у далеку дорогу.

-Рушником перев'язували сватів.

-Рушники стелять під ноги молодят, які одружуються і на ньому вони дають обіцянку один одному на вірність.

-Гарно оздобленими рушниками накривають кошики з паскою (на Великдень) чи яблуками (на Спаса), коли ідуть до церкви.

А що прикрашали в сільській оселі? (Портрети, образи).

Та не тільки вишивали рушники, але й портрети. Ось подивіться, у мене також є вишитий портрет. А чий це портрет?

Діти: Т.Г. Шевченка.

Вихователь: Портрет Т.Г. Шевченка є у кожній українській оселі. А чому люди так любили Шевченка, про що він писав у своїх віршах?

Діти: Змалював красу природи, боровся за щастя українського народу.

- Молодці, гарно знаєте про Т.Г. Шевченка.

А зараз, діти, сядьте на лавочку. Чи знаєте ви, як створюється рушник?

Ось послухайте загадку:

Край поля був синенький,

Біля річки став біленький,

Опинився в човнику швиденьким,

Потім під ножиком гостреньким.

(Льон)

- Щоб створити полотно для рушника потрібно просіяти льон, а потім виростити його. Коли льон зацвітає, він набирає синього кольору неба.

Потім льон збирають, сушать, обмочують, прядуть нитки, тчуть полотно, його вибілюють і вишивають ось такі гарні рушники, які ми бачимо сьогодні в світлиці.

- Існують різні види вишивання рушників:

хрестик;

гладь;

мережка;

решільє.

Але найпоширеніші - це хрестик і гладь. Скажіть, які кольори підібрані?

А на цьому?

Що зображено на рушниках? (квіти, листочки, геометричні фігури, крапки, лінії).

- Бабусю, а може ви нам заспіваєте?

Бабуся співає пісню «Два кольори».

Вихователь: Правда, гарну пісню заспівала нам бабуся? А про які ж два кольори в ній розповідається? (червоний і чорний).

- А може, хтось з вас знає, що означають ці два кольори?

Червоний - це колір калини, яка красується в Україні; чорний - земля-годувальниця.

Вихователь: На Україні є багато видів рушників. Кожен з них має свою назву. Бабусю, а у вас у світлиці є скриня?

- А що у вас у ній є?

Бабуся показує рушники.

Родинні - вишивали на них квіти, узорі, використовували їх для образів, портретів, для різних обрядів.

Росянничка - це рушник для дівчаток, вишивали на них квіти.

Грайлики - для хлопчиків, крім квітів на них ще вишивали пташок.

Утирач - узорі на них прості, його запропонували подорожнім і гостям, щоб утирати руки.

- А тепер скажіть, на чому вишивають рушники? (На полотні).

Вихователь:

- Для чого вишивають рушники?

- Чим вишивають?

- Як називаються рушники для хлопчиків і дівчаток?

- В чому зберігають рушники? А я хочу ще вам сказати, що рушники - це символ людського щастя. В кожний рушник вкладена праця мам, бабусь, сестричок. Рушники передаються з покоління в покоління. Рушник - це найкращий подарунок. Про нього складено багато пісень.

Пісня «Про рушник».

Бабуся: Дякую, що завітали до моєї світлиці і в дарунок від мене, ось цей вишитий рушник. Ним ви можете в групі прикрасити портрет Т.Г. Шевченка.

Вихователь: А тепер ми вас бабусю чекаємо в садочку на свято «Українські вечорниці».

Тема: Козаки і козачата

(інтегроване заняття)

Мета: продовжувати знайомити дітей з історією козаків, їхнім побутом, традиціями; формувати уявлення дітей про козаків як про сміливих вправних воїнів, які захищали український народ, Україну; виховувати інтерес до історії козацтва; патріотичні почуття на основі бесіди, народних ігор; чесність, сміливість; активізувати в дітей знання народних прикмет про погоду, про сезонні зміни в природі; вправляти в розгадуванні загадок; сприяти розумінню дітьми гумору; розвивати мислення, діалогічне мовлення, пам'ять, увагу, загальну моторику, почуття гумору, спритність, кмітливість; увести в активний словник слова та словосполучення козак, воїн, Запорозька Січ, кіш, отаман, гетьман.

Обладнання: ілюстрації (козак на коні, зображення Запорозької Січі), атрибути до рухливих ігор.

Хід заняття

Вихователь. Діти, ми з вже багато дізналися про нашу неньку — Україну, про її історію, про побут наших прашурів. Сьогодні на нас чекає нова цікава пригода. А для початку хочу вам загадати загадку.

Він могутній, наче дуб,

Дуже довгий носить чуб,

Серце він хоробре має,

Україну захищає. (Козак.)

(Вихователь демонструє ілюстрацію з зображенням козака на коні)

Так, це козак. Подивіться на його одяг, зброю, а я вам розповім про козаків. У давнину на Україну часто вчиняли загарбницькі набіги різні ворожі армії. Налітали вони як вихор на українські села, палили хати, забирали коштовні речі, викрадали худобу.

А ще забирали українських хлопців та дівчат у неволю — у далекі краї на невідомі ринки. І почали сильні, сміливі, завзяті чоловіки збиратися за

порогами Дніпра біля острова Хортиця та вчитися воїнського мистецтва: скакати на коні, влучно стріляти, завзято битися на шаблях. І стали вони такими вправними воїнами, так відважно захищали нашу державу, що вороги боялися нападати на Україну. Військо зростало, слава про нього пройшла не лише Україною, а й іншими державами. Місце, де поселились козаки, назвали Запорозькою Січчю. Жили козаки в таких великих будинках, об'єднувались у коші — загони, а командирів називали отаманами. Найголовнішого отамана називали гетьманом. Козаки воювали за простий український народ, понад усе любили свою Батьківщину — Україну.

Пропоную вам пограти у веселу козацьку гру «Перегони на конях».

Рухлива гра «Перегони на конях»

Діти діляться на 2–3 команди. Кожна отримує ортопедичний м'яч із наклеєним силуетом голови коня. Завдання: сидячи на м'ячі, доскакати до кеглі та передати естафету наступному гравцеві. Перемагає команда, яка першою виконає завдання.

Вихователь. Ви дуже вправні козаки, молодці. А ще у козаків були легкі човни — «чайки», на яких українські воїни плавали не лише по Дніпру, а й по Чорному морю. Якщо човен треба було перетягти з мілини на глибоку воду, то козаки дуже швидко переносили його на руках. А зараз перевіримо силу наших юних козачат у грі «Чия чайка швидша?».

Рухлива гра «Чия чайка швидша?»

У грі беруть участь тільки хлопчики. Вони діляться на 2–3 команди по 4–5 дітей, отримують великий паперовий човен, разом беруть його під руки. Завдання — пробігти через певні перепони та першими повернутися назад, не загубивши жодного козака.

Вихователь. А ще козаки були дуже спостережливими та знали багато прикмет, які їм допомагали не тільки визначати погоду, а й перемагати ворогів. А які прикмети знаєте ви?

Народні прикмети

Якщо квітневий дощ починається з великих краплин, то він ненадовго.

Туман над водою не розходиться — буде гарна і суха погода.

Ранкове сонце здається надто великим — на дощ.

Осінь павутина — на ясну погоду.

Пізно зацвіла горобина — осінь буде тривалою.

Сорока тулиться до оселі — буде віхола.

Вихователь. Козаки були сміливими, кмітливими, любили пожартувати. А ви любите жартувати? (Відповіді дітей.) Тоді відгадайте веселі загадки-жарти.

Жартівливі загадки

Від чого плаває качка? (Від берега.)

Якого каменю немає у морі? (Сухого.)

На яке питання не можна відповісти «так»? (Ти спиш?)

Що важче: кілограм пір'я чи кілограм каменів? (Однаково.)

Який ключ літає? (Журавлиний.)

Без чого не можна викопати криницю? (Без лопати.)

Вихователь. Які ви в мене кмітливі, юні козачата! Заспівай-мо тепер пісню. (Діти виконують пісню «Ой там, на горі, козаки йдуть».)

Козаки любили їсти кашу з салом. Вони готували її в казані над вогнем та приправляли цілющими травами. Нам теж уже час обідати. Запрошую вас покуштувати козацької каші. Тільки в їдальні мені казали, що наші ложки десь погубилися. Та це не біда, адже кмітливі козачата зможуть їх віднайти!

Рухлива гра «Схопи ложку»

У горщику ложок на 1–2 менше, ніж дітей. Діти стають навколо горщика. Вихователь вмикає жваву музику. Поки звучить музика, діти біжать по колу. Коли вона стихне, треба підбігти до горщика та схопити ложку. Діти, яким ложки не дісталось, вибувають із гри. Потім ще кілька ложок прибирають і гра повторюється. Закінчується гра, коли лишаються один чи двоє переможців.

Після цього діти потроху куштують кашу.

Вихователь. Ось і закінчилась наша подорож. Вам сподобалось? Що вам запам'яталось у ній найбільше? А яка гра найбільше сподобалась? (Відповіді дітей.) Гадаю, ви запам'ятаєте на все

життя, що козаки — сміливі, завзяті воїни, захисники України та українського народу.

Підсумки заняття.

Тема: Народні майстри

(інтегроване заняття)

Мета: виховувати інтерес та повагу до народної творчості, патріотичні почуття на основі знайомства з народним мистецтвом рідної країни; продовжувати знайомити дітей із народними промислами українського народу; викликати бажання наслідувати майстрів; розвивати мислення, мовлення, увагу, уяву, творчість, дрібну моторику рук, самостійність, фантазію, відчуття ритму, кольоросприйняття; стимулювати інтерес до декоративного малювання, заохочувати дітей до створення робіт за мотивами народних промислів; продовжувати вчити дітей малювати рослинні орнаменти, складаючи ритмічний візерунок, створювати декоративний розпис із натури; вправляти дітей у читанні віршів напам'ять; активізувати словник дітей за темою, ввести в активний словник слова Опішня, кераміка, орнамент, гончар.

Обладнання: зразки опішнянської кераміки, затоновані паперові тарілки, гуаш, пензлики, вода, серветки; картинка — гончар за роботою.

Попередня робота: ліплення посуду, тонування форми — тарілочки.

Хід заняття

Вихователь звертає увагу дітей на виставку опішнянської кераміки.

Вихователь. Усі ці зразки посуду зроблені у Опішні. Опішня — це старовинне козацьке містечко на Полтавщині. З давніх часів тут жили майстри, які робили з глини різний посуд, іграшки, а потім розписували його у своїй неповторній манері. Українські гончарі виробляли різноманітний посуд для приготування, зберігання й подавання до столу всіляких страв: горщики, миски, глечики, макітри, барильця. Робили вони й декоративний посуд — такий, що використовують не для куховарства, а для прикрашання оселі. Виготовляли також дитячі іграшки.

Спочатку гончар готував глину, перемішуючи її з водою. Потім глину збивали спеціальним молотом, через день чи два її місили руками або ногами. Після виготовлення виробу його ставили підсихати, потім розписували й наносили захисний шар, щоб фарба не потріскалась, а виріб блищав. Потім ще випалювали у спеціальній пічці — горні.

Що вам найбільше подобається на виставці? Чому? (Відповіді дітей.)

Пропоную вам сьогодні стати справжніми майстрами і розписати тарілочки, які ми з вами приготували. Та спочатку пограємося з пальчиками.

Пальчикова гімнастика «Ми — гончарі»

Діти виконують рухи відповідно до тексту.

Гончарями щоб нам стати,

Треба пальці розім'яти.

Спершу глину треба м'яти,

Потім стовпчики скачати.

Далі кришку додамо,

Ще і ніжки зліпимо.

Вихователь показує та пояснює прийоми роботи. Звертає увагу на ритмічність повторення елементів візерунка, кольори, які використовують майстри.

Самостійна робота дітей під музичний супровід. За потреби вихователь застосовує індивідуальний та диференційований підходи.

Вихователь. Поки наші тарілочки підсихають, послухайте віршик про чарівну тарілочку.

Котилася тарілочка

По крутій горі,

Забавляла любих діток

У моїм дворі.

Нам тієї тарілочки

Чому не любить —

Хорошая, золотая

І як жар горить.

Прийшла баба — сама чорна

І чорний жупан, —

Заховала тарілочку

У синій туман.

(Л. Глібов)

Про яку золоту тарілочку розповідається у вірші? (Про сонце.)

А що це за баба в чорному жупані? (Це ніч.)

Які гарні тарілочки вийшли, наче у справжніх майстрів. Скажіть, яка тарілочка найбільше схожа на зразок? А яка найохайніша? На якій тарілочці весь візерунок намальований правильно?

(Відповіді дітей.)

Організація виставки дитячих робіт.

Підсумки заняття.

Тема: Вишиванка

(інтегроване заняття)

Мета: знайомити дітей із народним оберегом — вишиванкою, її значенням для українців; закріплювати знання дітей про український національний одяг; виховувати інтерес до народної творчості, патріотичні почуття через формування поваги до народних традицій; розвивати в дітей дрібну моторику рук, діалогічне мовлення, образне мислення; відчуття форми та кольору, ритму, окомір; учити дітей малювати візерунки на сорочці (паперові форми), поєднуючи елементи, різні за кольором (синій, червоний) і формою (крапки, круги, лінії прямі та хвилясті); слухати та розуміти віршований текст; показати залежність візерунка від об'єкта декору (малювання на рукавах, біля комірця); активізувати в словнику слова сорочка, вишиванка, візерунок, синій, червоний, доля, оберіг, ненька, назви українського національного одягу.

Матеріал: сорочки-вишиванки чоловіча й жіноча (справжні або картинки), паперові форми сорочки, лялька в національному одязі, 2–3 зразки розмальованих вишиванок, гуаш червоного та синього кольорів, пензлики (вузький та широкий), ватні палички, склянки з водою, серветки.

Попередня робота: розгляд українських вишиванок, обговорення візерунків, їхніх колірних особливостей.

Хід заняття

Діти сидять півколом на килимі.

Вихователь. До нас знову завітала лялька Оксана. Привітаймося з нею... а подивіться, яке в неї гарний незвичне вбрання!

У що вона вдягнена? (діти відповідають. Вихователь за необхідності уточнює їхні відповіді.) Лялька вдягнена в український національний одяг.

Діти, послухайте вірш української поетеси варвари гринько «вишиванка».

Вишиваю вишиваночку

Я для братика іваночка.

Вишиваночка у вишеньках,

Ягідками рясно вишита.

Вся в мережках вишиваночка —

Подарунок для Іваночка.

Діти, про що цей вірш? (відповіді дітей.) Одним із найкрасивіших елементів українського одягу є сорочка-вишиванка. Вишиванки носять і чоловіки, і жінки. На цих сорочках вишивали нитками гарні візерунки — біля коміра, на рукавах. Орнамент на вишиванках може складатися з геометричних або

рослинних елементів, тобто на них можуть бути вишиті просто фігури (ромби, смужки) або ж квіти, листя.

Коли приходила зима, вечорами, при світі свічок, жінки й дівчата співали пісні та вишивали сорочки собі, своїм дітям, чоловікам, щоб берегла їх доля від хвороб та нещасть.

Вишиванку вишиваю

Та долі промовляю:

Бережи мою донечку,

Щоб щаслива була долечка.

Щоб здоровою була,

Щоб краса її цвіла.

Як сорочку одягала,

Свою неньку щоб згадала.

Хто співає цю пісню? Для кого вишивається сорочка? Чого ненька бажала для своєї доні? (обговорення з дітьми.)

Зробимо вишиванки для наших ляльок? Для цього я вам підготувала ось такі паперові сорочки, а ви можете намалювати на них вишивку. (розгляд зразків та частковий показ прийомів роботи.)

Пальчикова гімнастика «Вишивальники»

Починаєм вишивати — (стискання і розтискання кулачків.)

Вишиванку прикрашати. (рухи, що імітують шиття.)

Гарні квіти і листочки — (квіти — пальці на долоньках розставлені, листочки — складені разом.)

Це прикраси для сорочки. (плескання в долоні.)

Самосійна робота дітей під музичний супровід. Вихователь застосовує індивідуальний та диференційований підходи. Після завершення роботи діти з вихователем організують виставку вишиванок.

Вихователь. Сьогодні, коли прийдете додому, запитайте у мами, бабусі, чи є у вашій сім'ї вишиті сорочки, рушники. Попросіть про них розповісти.

Підсумки заняття.

Робота з батьками

Як виховати патріота в сім'ї

Консультація для батьків

Поняття патріотизму у всіх викликає досить змішані почуття і емоції. Для одних - це дуже важливо, для інших - нічого особливого, треті - поняття не мають, про що йде мова. Але все ж для багатьох постає обов'язковим бути самому патріотом, і так само виховати своїх дітей.

Саме поширена асоціація про людину - патріота - це людина у формі, особливо у військовій. Але для того, щоб бути патріотом не обов'язково бути військовозобов'язаним, носити форму, і складати присягу на вірність Батьківщині. Патріотизм полягає в нашій поведінці, у повазі до предків, шанування традицій, дотриманні свого як фізичного, так і морального здоров'я, створенні міцної сім'ї, і вихованні дітей на тих же засадах.

Почуття патріотизму є в душі у кожної людини, але необхідно його просто пробудити, зуміти достукатися і поставити правильні життєві пріоритети. Саме цим і повинні займатися батьки, які хочуть виховати патріота в сім'ї.

Але з чого почати? Існує кілька рекомендацій, які допоможуть знайти відповідь на питання як виховати патріота в сім'ї.

Ми проживаємо в найкращій країні , і інші країни нам заздять ..

Якщо ви щиро бажаєте виростити дитину патріотом , не кажіть при ньому погано про ту країну , де ви живете. Адже Батьківщину , як і батьків не вибирають. І повірте , як би , вам не здавалося , що десь краще , це не правда. У кожній країні є свої проблеми , свої труднощі і з екрана телевізора нам їх ніхто не показує. Всі хочуть , щоб про них думали тільки добре . Тому не допускайте при дитині вираження великого невдоволення про вашу Батьківщину , говорите більше позитивного . Але в теж час не сильно прикрашати ситуацію , вчите дитину бути ще й реалістом .

Обов'язково подорожуйте .

Не потрібно відразу їхати закордон , і в рідній країні є маса місць , від яких просто дух захоплює. Та й вряд чи ви встигли скрізь побувати . Покажіть дитині наочно всю красу і захоплюючу історію рідних країв .

Пам'ятайте , що скоро ваша дитина стане зовсім дорослим , і зможе самостійно робити свої , вже дорослі висновки , і мати власну думку. І якщо з дитинства не закласти маленьке зернятко патріотизму , вряд чи воно потім зможе прорости .

Просто про складне .

Не забувайте і про те, яка багата подіями історія вашої Батьківщини. Найчастіше розповідайте дитині про подвиги , великих війнах , перемогах і поразках , правителях і государях , і навіть простих людях які , за стільки століть , сотворили цю історію , а разом з нею і країну , в якій ви зараз живете. Тільки головне робіть знижку на вік дитини , і говорите зрозумілою йому мовою . Обов'язково відповідайте на всі його питання , аналізуйте зацікавили його ситуації , робіть спільні висновки і обов'язково слухайте і приймайте думка вашої дитини. Нехай воно ще дитяче та наївне , але це перші його кроки , до вміння самостійно робити висновки.

Історія , а точніше шанобливе ставлення до неї , а так само до предків , донесена вами до свідомості дитини , допоможе вам виховати патріота в сім'ї.

Культуру в маси.

Нехай вам абсолютно комфортно на улюбленому дивані , і не хочеться нічого окрім як чашечки чаю і подивитися телевізор - вставляйте і йдіть з

дитиною в музей , на виставку , в ляльковий театр , на дитячий концерт .
Культурний розвиток дитини з ранніх років , є невід'ємною частиною
зародження почуття патріотизму. Якщо ви разом відвідували такі заходи з
раннього дитинства , то є велика гарантія того , що і далі , вже в більш
старшому віці у дитини буде інтерес продовжувати такі відвідування .
Пам'ятайте , що зараз головним прикладом для наслідування є ви , так , що не
робіть , так що б потім було прикро за втрачену можливість.

Більше позитиву .

Діти дуже чутливі до емоційного стану їх батьків , якщо вам погано , то
дитині теж буде не по собі. Тому . Як би в житті не траплялося , намагайтеся
налаштувати себе на позитивну хвилю. Знаходьте позитив у будь-яких
діях. Так ви не лише уникнете песимістичного настрою дитини , але так , же
навчіть його легше справлятися з проблемами , не опускаючи руки ні за якої
ситуації , і так само завжди знаходити , чому радіти . Виховати патріота
неможливо в атмосфері вічної проблеми , поганого настрою і відсутності
віри в майбутнє.

АНКЕТА ДЛЯ БАТЬКІВ

з проблеми патріотичного виховання дошкільнят

1. Як Ви знайомите дітей з навколишнім світом?
2. Чи виховуєте Ви у своїй дитини дбайливе ставлення до природи рідного краю - чи бере участь Ваш дитина в роботі на городі, доглядає за тваринами, за квітами?
3. Розмовляєте Ви про рідне місто?
4. Буваєте на святах, присвячених Дню міста?
5. Як часто Ви з дітьми слухаєте (співаєте, розповідаєте) пісні, вірші про Батьківщину, про природу рідної країни;
6. Робите виїзди на природу?
7. Спільно читаєте книги?
8. Дивитесь телевізор?
9. На Ваш погляд, чи володієте Ви достатньою інформацією про рідну країну, місто, щоб відповісти на виникаючі у дитини питання?
10. Чи потрібна Вам допомога педагогів в отриманні інформації про рідній країні, місто, в чомусь ще?

"Ознайомлення дітей з традиціями та побутом українського народу"

Консультація для батьків

Виховати свідомого громадянина і патріота означає сформувати в дитині комплекс певних знань, особистісних якостей і рис характеру:

- патріотичну спрямованість, громадянську відповідальність і мужність, готовність працювати для розвитку Батьківщини, захищати її, підносити її міжнародний авторитет;
- досконале знання державної мови, постійну турботу про піднесення її престижу і функціонування в усіх сферах суспільного життя і побуту;
- пошану до батьків, свого родоводу, традицій та історії рідного народу, усвідомлення своєї належності до нього, як його представника, спадкоємця та наступника;
- дисциплінованість, працьовитість, творчість, турботу про природу та екологію рідної землі;
- фізичну досконалість, моральну чистоту, високу художньо-естетичну культуру;
- шанобливе ставлення до культури, вірувань, традицій та звичаїв нашого народу.

Щоб діти стали творцями своєї долі, необхідно, аби вони міцно засвоїли духовність, культуру рідного народу, глибоко перейняли його національним духом, способом життя і мислення. Адже нація – це насамперед сукупність різноманітних духовних прикмет (Ю. Липа) та природних (біологічних, психічних), історично зумовлених ознак "тіла, душі, розуму" (К. Ушинський), тобто психології, характеру, інтелекту певної культурно-історичної спільноти людей. "Національне виховання – певний ґрунт у справі зміцнення моральних сил дитини і оновлення відродженої душі народу", - навчала С. Русова. І ще одні крилаті слова С.Русової: "Міцнішою нацією в наші часи являє себе та, яка краще інших вичерпала в своєму вихованні свої глибокі національні скарби й національній психології дала вільний розвиток".

Народознавство спрямоване на те, щоб діти зрозуміли і серцем засвоїли народну мораль, певні норми поведінки, етику й естетику побуту, культури, оволоділи вміннями та навичками трудової діяльності, фізичного вдосконалення. Заняття з народознавства проходять на основі різних фольклорних традицій. Буквальний переклад терміну "фольклор" – народна мудрість. Художнє відображення дійсності у словесно-музично-хореографічних і драматичних формах колективної народної творчості, нерозривно пов'язаної з життям і побутом народу. У ній відбито етичні і естетичні погляди народу. Один з розділів народознавства – це побут: хата, меблі, посуд, предмети побуту. рідна оселя завжди була символом добра і надії, її незгасний вогник світився теплом маминої любові, високої людяності, одвічною сподіванкою на чисте небо над нами і світанкову тишу. Народознавство тісно пов'язане з розділами програми виховання дітей такими як "Віконечко в природу", "Мова рідна", "Художня праця". Без природи життя неможливе, і виховання без неї немислиме. Про це свідчить велика кількість повчальних, сповнених глибокого змісту, прислів'їв, приказок, загадок, притч, казок, легенд про природу. Органічна паралель природа – людина проходить крізь усі види і жанри українського фольклору. Постійний контакт дитини з природою сприяє засвоєнню понять, розвитку зв'язного мовлення; пробуджує в дітей уяву, вчить логічно мислити на основі зіставлення різноманітних предметів і явищ, пізнання зв'язків і наслідків, користі і шкоди.

Своє ставлення до природи люди відображали у віруваннях, традиціях, казках, побуті, іграшках, символах. Іграшки кожного народу мають свої педагогічні, художні і технічні традиції. Оригінальність і неповторність народної іграшки визначається також її національною своєрідністю вираження культури і побуту народу, що символізує її звичаєво-традиційні ознаки. Українська народна іграшка несе малятам доступні знання про працю, відпочинок людей у давнину, їхній побут, мистецтво, життя загалом. Народна іграшка в дитячих руках є тією ниточкою, яка з'єднує людину з історією її Батьківщини. Гра з народною іграшкою є також важливим засобом національного виховання. Іграшка – один з найважливіших видів декоративно-ужиткового мистецтва. Вона оригінальна і неповторна, збагачує душу і тішить серце. Вона забавляє, і допомагає задовольнити природну потребу дитини пізнати світ, творчо і самостійно його осмислювати.

Українські народні іграшки надзвичайно різноманітні, вони відрізняються регіональними та віковими особливостями. Відповідно до регіонів, іграшки відрізняються матеріалом, формою, візерунком, кольором

та технікою виготовлення. Опішнянська іграшка : О.Селюченко (білочки, зайчики , вовчики); Г.Пошивайло (неглазуровані маленькі свищики); М Питриш (глазуровані жовті, зелено-коричневі вершники, бички, музики, горщики); І.Білик (баранчики, левики коричневого та зеленого кольорів). Іграшки косівського майстра з Прикарпаття Ю. Іллюка (червоні зозульки з біло-зеленим розписом). На Черкащині свистунці, вершники, баранчики не глазурувалися, їх поливали чорною смолою й орнаментували біло-червоними,зеленими цятками. На Вінничині майстри виготовляли глазурований дитячий посуд різних форм; на Житомирщині – димчастий (банячки, макітри, кулики, горщики); на Волині – гладішки , горщики-двійнята. Крім глиняної, славилася і українська дерев'яна іграшка – візочки , качечки, колисочки, сопілочки, свищики. Виробляли ще іграшки з ганчірок, тіста та сиру. Із глибини віків прийшли до нас традиції ляльки-мотанки, шитої ляльки, яку виготовляли з різних клаптиків тканини. Упродовж століть змінювалися народні ляльки, але в них зберігалися традиційні принципи пластичного, декоративного і символічного мислення народу, його світосприймання, душа і психологія, його уявлення про життя. Лялька – символ родючості, материнства, вони хатньо-побутові обереги (робилися ляльки з соломи, ганчірки, із зав'язаним в ній хлібом, на зразок вузької ляльки). Обличчя ляльки довгий час не зображувалось, щоб не наврочити дитині. Саме іграшка формує у дітей і підлітків зацікавленість до різних професій, історії рідного краю, його народної творчості, поваги до праці, розвиває творчу уяву, фантазію, виховує трудові навички та естетичний смак.

Ознайомлюючи дітей з історично-культурними цінностями, побутом, народною іграшкою України, ставимо наступні завдання:

- виховувати любов до рідного краю;
- познайомити дітей з обладнанням та виготовленням народних іграшок;
- навчити розуміти і поважати традиції та історію рідного народу;
- виховувати повагу до батьків та людей взагалі;
- формувати бажання знати рідну мову.

Робота з дітьми на заняттях з народознавства має великий вплив на їх всебічний розвиток і виховання. За допомогою використання в роботі різних методів і прийомів діти стають більш спостережливішими, самостійнішими, виявляють інтерес до оточуючого, бережливе ставлення до природи, вміють себе зайняти. Розширюється світогляд дітей завдяки ознайомленню їх з

народними звичаями і розглядання картин, предметів побуту, народних іграшок. Художня праця, виготовлення іграшок, знайомство з фольклором сприяють розвитку естетичного смаку, координації рухів, розвитку дрібної моторики рук, розумового розвитку, розвитку зв'язного мовлення.

Фотоматеріали

